ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΤΕΤΡΑΔΙΑ

ΨΥΧΑΡΗ: *Σὲ καμιὰ δεκαριὰ χρόνια, Β' καὶ Γ'.*
ΡΗΓΑ ΓΚΟΛΦΗ: *Ὠδὴ στὸν Ψυχάρη.*
ΑΠ. ΜΑΓΓΑΝΑΡΗ: *Τὸ κρῖμα.*
ΑΘ. Γ. ΚΥΡΙΑΖΗ: *Μέσα μου κρατῶ.*
Φ. ΓΙΟΦΥΛΛΗ: *Τὸ τσιμέντο.*
ΑΡΓ. ΚΜΑΝΙΩΤΗ: *Ὀχτάστιχα.*
ΜΙΑ ΕΡΕΒΝΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ.
ΝΙΚΟΥ ΣΑΝΤΟΡΙΝΑΙΟΥ: *Ὁ Ἀγγελοκρούστης τῶν καραβιῶν.*
ΠΕΤΡΟΥ ΧΑΡΗ: *Κρίση γιὰ τὸ Β. Φρέρη καὶ Γ. Μουρέλλο.*
Κ. Δ.: *Ἄλκης Θρύλος.*
ΜΠ. ΑΡΝΤΑΧΑΛΗ: *Ἀπὸ τὸ θέατρο.*
Ο ΠΡΙΓΚΗΠΑΣ ΤΩΝ ΔΟΛΛΑΡΙΩΝ.
ΣΗΜΕΙΩΣΟΥΛΕΣ.—ΓΡΑΜΜΑΤΑ.
ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΙ.—ΒΙΒΛΙΑ.

ΔΡ. 3

ΓΙΟΥΝΗΣ
1925

ΒΙΒΛΙΟΠΟΥΛΕΙΟ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ

"ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ,, ΑΛΕΞΑΝΤΡΕΙΑ

Γενικὸς Ἀντιπρόσωπος γιὰ τὴν Ἑλλάδα Μ. ΠΡΙΟΝΙΣΤΗΣ, Στοὰ Φέξη, Ἀρ. 73, Ἀθήνα

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΠΟΥΛΑΜΕ ΣΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΣ

Κώστα Τσαγκαράδα: Ναμπία, Ρομάντσο μ' αἰγυπτιακὴ ὑπόθεση ..... Δρ. 20.—
Νίκου Νικολαΐδη: Ὁ Σκέλεθρας, κι ἄλλα διηγήματα μαζί ..... » 20.—
Λ. Μαβίλη. Τὰ ἅπαντά του, πολυτελεστάτη ἔκδοση ..... » 55.—
Δ. Βουτυρᾶ: Οἱ Ἀλανιάρηδες. Ὁ Θρῆνος τῶν Βωδιῶν ..... » 15.—
Ἀρ. Σκουφοπούλου: Παλιὲς καὶ καινούργιες ἰδέες ..... » 8.—
Δ. Ταγκοπούλου: Ἀγαπώντας. ..... » 13.—
Εἰρ. Δεντρινοῦ: Ἐξαγνισμός. ..... » 8.—
Π. Ἀτρείδη: Πρὸς Τάσεις καὶ Σκοποὺς Νεοελληνικοὺς ..... » 6.—
Ἀντρέϊεβ: Μετάφρ. *Ἀθ. Σαραντίδη:* Οἱ Μαῦρες Μάσκες ..... » 12.—
Λ. Καμπάνη: Ναοὶ καὶ τάφοι ..... » 12.—
Δημ. Τανάλια: Τὸ φῶς ποὺ καίει ..... » 15.—
» Ὁ Λαὸς τῶν Μουνούχων ..... » 18'
Λ. Παπαχρήστου: Πυγολαμπίδες ..... » 5.—
Παπαχριστοδούλου: Θρακικὲς ἠθογραφίες Α'. ..... » 12.—
» » » Β'. ..... » 15.—
Π. Γνευτοῦ: Μαῦρα ρόδα ..... » 12.—
Νομικοῦ: Ἀραβικὰ ἱστορήματα ..... » 20.—
Κρενδεροπούλου: Οἱ μεγάλοι παράγοντες τῆς ὑγείας ..... » 30.—
Μοσχονᾶ: Σκίτσα τῆς φτωχολογιᾶς ..... » 10.—
Γ. Κιτροπούλου: Μέσ' τὸ κλουβὶ ..... » 8.—
Μπαλζάκ: Μετ. *Α. Καμπ νη:* Φατσίνο Κανὲ ..... » 5.—
Γκομπινώ: Μετ. *Α. Καμπάνη:* Τὸ Κόκκινο Μαντίλι ..... » 5.—
Σταντάλ: Μετ. *Α. Καμπάνη:* Βιττώρια Ἀκκοραμπόνι ..... » 5.—
Χ. Α. Νομικοῦ: Τὰ κεραμουργήματα τῆς Κανδιάνας ..... » 12.—
Εὐαγγ. Παπανούτσου: Ὁ Πραγματισμὸς ἢ Οὐμανισμὸς ..... » 55.—
Γ. Σκληροῦ: Τὰ Σύγχρονα Προβλήματα τοῦ Ἑλληνισμοῦ ..... » 25.—
Πασκάλ: Μετ. *Ι. Ι.:* Τὰ Ἠθικὰ Ἀποτελέσματα τοῦ Σοβιετικοῦ Πολιτεύματος ..... » 4.—
Φιλαλήθη: Περὶ Βαλκανικῆς Ὁμοσπονδίας ..... » 5.—
Ρενὲ Σαουγκί: Μετ. *Στ. Ζερβοῦ:* Ἡ γυναίκα Σκλάβα ..... » 4.—
Γ. Σκληροῦ: Ἡ φιλοσοφία τοῦ Πολέμου καὶ τῆς Εἰρήνης ..... » 4.—
Χ. Α. Νομικοῦ: Ἀνατολὴ καὶ Ἰσλὰμ ..... » 25.—
Ἐπικτήτου: Ἐγχειρίδιο, μετ. Α. Καμπάνη ..... » 5.—
Σίτσας Καραϊσκάκη: Τὸ ταῖρι ποὺ ἁμάρτησε ..... » 15.—
Γ. Κιτροπούλου: Ἡρόστρατος ..... » 10.—
Μπουρζερ: Ἐλεωνόρα, μετάφρ. Π. Γνευτοῦ ..... » 6.—
Εὐαγγ. Παπανούτσου: Ἡ φιλοσοφία τοῦ Μπέργκσον ..... » 8.—
Κ. Τσαγκαράδα: Χικαγιὰτ ..... » 20.—

ΤΥΠΟΙΣ "ΣΦΕΝΔΟΝΗΣ,, ΜΕΤΩΝΟΣ 3

ΔΙΕΦΤ. Ν. ΜΑΡΚΕΤΗΣ
ΔΙΑΧ. Μ. ΠΡΙΟΝΙΣΤΗΣ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ ΔΡ. 30
ΣΕΛ. 3
ΤΟ ΦΥΛΛΟ ΔΡ 3. ΓΡ. 2 1/2

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΤΕΤΡΑΔΙΑ

ΜΗΝΙΑΤΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΣΤΟΑ ΦΕΞΗ 73

ΑΡΙΘ. 3 ΙΟΥΝΗΣ ΑΘΗΝΑ

Συντρομές, συνεργασία στὸν κ. Μ. Πριονιστή, Στοὰ Φέξη 73, Ἀθήνα

ΣΕ ΚΑΜΙΑ ΔΕΚΑΡΙΑ ΧΡΟΝΙΑ

Β'.

ΠΟΙΟ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΚΑΘΑΦΤΟ ΖΗΤΗΜΑ

Ποιο λοιπόν εἶναι το ζήτημα, θαρρώ πὼς τόχουμε τώρα ξηγημένο.

Θαρρώ μάλιστα πὼς ἴσα με σήμερις, αν και λείπουνε πολλά στην ἐχτεσή μας, δε μοὺ ἔτυχε να παρουσιάσω τα πράματα στον αναγνώστη τόσο παστρικά και τόσο σύντομα!

Το επιχείρημα τὴς *παραχώρησης* εἶναι το στερνό που μὰς το ξεσοφιστήκανε από τα μίζερα τα μυαλά τους.

Θα βρεθούμε σε θέση να κρίνουμε πια, να καταλάβουμε και τί αξίζουνε ατομικά οι καλοθελητάδες μας.

Αφίνω παράμερα και κατάμερα κάτι άλλα που τώρα τελεφταία πήγανε να ξεσκαλίσουνε, δηλαδή πὼς *ταλέντο* δὲν ἔχω, πὼς καλλιτέχνης καθόλου δεν εἶμαι και πὼς μοὺ λείπει το αἴστημα το γλωσσικό το ρωμαΐικο.

Ἤθελα ωστόσο να ξαίρω ποιος τοὺς ἔμαθε να μιλούνε για αἴστημα ρωμαΐικο γλωσσικό;

Δεν πειράζει. Ἔχω ταλέντο δεν ἔχω, ἔχω δεν ἔχω αἴστημα γλωσσικό, εἶμαι δεν εἶμαι καλλιτέχνης, αδιάφορο προς το ζήτημα. Ξαναγυρίζουμε τολοιπόν αμέσως σ' αφτό.

***

Οι καλοθελητάδες μας εἶναι τριών ειδώνε.

α') μερικοί νέοι·

β') ο εκπαιδεφτικός ανεμόμυλος·

γ') ένας γλωσσολόγος ολλαντέζος, ο Εσσελίγγος.

Ἕναν ἕνανε θα τοὺς πιάσουμε και σταθήτε.

***

Μερικοί νέοι.

Διαβάζω στην *Εθνική Φωνή*, Τρίτη, 30 τοὺ Δεκέβρη, 1924 (σελ. 3, στ. 1)·

«τὸ Ψυχάρικο ἰδίωμα, ποὺ ἡ αὐστηρὴ ὁμοιομορφία του ἀπεδείχθη (από ποιους;) πεισματάρικη στενοκεφαλιά... Εὐτυχῶς οἱ νεώτεροι λογοτέχνες» κτλ.

Διαβάζω στο *Λέφτερο Τύπο*, 25 τοὺ Δεκέβρη, Πέμτη, 1924, σελ. 3, στ. 1-2·

«τὰ ἀκαλαίσθητα Ψυχαρικὰ καλούπια (ωστόσο εγώ μήτε *α-α* μήτε *κα-κα* βάζω ποτές μου, από ακαλαιστησία βέβαια)... ἐνῶ ὅλοι *(ω-ο)* οἱ νέοι (βάζουνε *α-α, κα-κα, ο-ο* καὶ *οι-οι)*» κτλ.

***

Μη συχύζεστε. Μη ζαλίζεστε. Ιδού τί σημαίνουνε τα όμορφα λόγια.

Η καλαιστησία για τοὺς καλοθελητάδες μας εἶναι κάθε λάθος καθαρεβουσιάνικο, ἄξαφνα η *καλαιΣΘησία*.

Η ακαλαιστησία πάλε εἶναι η κανονική μας η Νεοελληνική, ἄξαφνα η ἀκαλαιστησία.

Με λόγια λιγοστά, ἔλλειψη από ταλέντο, από αἴστημα γλωσσικό, από καλαιστησία, εἶναι ο κανόνας.

Και το κάτω κάτω τὴς γραφής;

Εἶναι το πιο νόστιμο.

Η τεμπελιά.

Εννοείται. Ἄμα ο λόγος για κανόνα, γίνεται αμέσως λόγος για δουλειά. Μα τη δουλειά τη βαριούνται, δεν μπορούνε.

Ὥστε αχαμνά το εἶπε ο Ντάντες.

Ὄχι «guarda e passa.»

Παρά· «Πέρνα, δίχως ματιά να ρίξης!»

Ἡ σα θέλετε και στίχο·

—*Ματιά να μην τοὺς ρίξης. Μήτε μιλιά. Και πέρνα.*

Ο *ανεμόμυλος*.

Τοὺς τα ψέλνω αλλού. Τοὺς τἄψαλα μια σταλούλα και πιο απάνω.

Θα τοὺς τα ψάλω και στην Αθήνα!

Βέβαια! Σαν κατεβώ το καλοκαίρι και με φιλοξενήσουνε στον όμιλό τους, να τοὺς κάμω καμιά ήσυχη και τρομερή διαλεξούλα.

***

Ο *Εσσελίγγος*.

Αφτός είναι φοβράτος. Θέλει ώρα ώσπου μετρήσουμε το βιος του.

Κάπο ντόπερα.

Μαθητής μου κιόλας!

Δημοσιέφτηκε τώρα τελεφταία στο Παρίσι μια *Littérature grecque moderne*, μετάφραση ενός ολλαντέζικου πρωτότυπου τοὺ Εσσελίγγου, καθηγητή στο Leiden, από την κ. N. Pernot, 1924.

Το αγόρασα και το διάβασα.

Βιαζόμουνε δηλαδή και διάβασα μονάχα όσα με αφορούσανε.

Αν είναι τἄλλα σωστά όπως είναι η κρίση του για μένα και για τη δράση τη δική μου, αλίμονο στον αναγνώστη!

***

Μεταφράζω ή παραφράζω τα κυριώτερα.

Λέξη δε φυσώ για την κρίση του απάνω στα φιλολογικά μου τα έργα, όσο παινετικά κι αν είναι τα λόγια του.

Ο Εσσελίγγος από φιλολογία, καλαιστησία, τέχνη, ταλέντο δε νιώθει νούλλα. Ξύλο μονάχο.

***

Ας κοιτάξουμε τα γλωσσολογικά του, αφού απάγγελμα έχει, λέει, τη γλωσσολογία.

Σελ. 113 — εκεί που αρχίζει να μιλά για μένα — με μνημονέβει μαζί με κεινούς που γράψανε την ελληνική όξω από την Ελλάδα.

—«Όλοι τους, λέει, πρωταγωνιστάδες τὴς δημοτικής. Σίγουρο πὼς η τάση τους αφτή προέρχεται από τη διαμονή τους στην ξενιτειά [πὼς λοιπόν ο Κοραής δεν έγραψε τη δημοτική; Πὼς δεν τη γράφει ο σιορ Γεννάδιος;]. Η καθημερινή πράξη δεν τοὺς ανάγκαζε να παραδεχτούνε πὼς σε όλα τἀλισβερίσια που έχουνε οι αθρώποι αναμεταξί τους, λοιπόν και στην ομιλία τους και στη γραφή τους, μερικές παραχώρησες είναι απαραίτητες.»

***

Νά σου τα φρέσκα φρέσκα κι ολόφρεσκα.

Στην Εβρώπη παραχώρηση τί θα πη, δεν μπόρεσα να το μάθω — υποθέτω επειδή στην Εβρώπη κοινωνία δεν υπάρχει, άρα δεν υπάρχουνε παραχώρησες στο Παρίσι.

Στο Παρίσι, Έλληνες δεν έχει· δεν έχει κοινωνία ελληνική· φαμελιά δεν έχει μήτε στο Παρίσι μήτε στη Μαρσίλια· δε με ανάθρεψε η φαμελιά μου· δεν είχα θειούς, θειές, αξαδέρφους, αξαδέρφες — δεν είχα μια γιαγιά που το είπα ρητά κιόλας στο *Ταξίδι μου* πὼς ζούσε η γιαγιά μου στο Παρίσι...

Μα τί συζήτηση έχει μὲ τόσο γιγαντένια ολλαντέζικα παραληρήματα;

***

Το έγκλημά μου τὸ μεγάλο στάθηκε, όπως κι αν είναι, που μιλώ και γράφω τη γλώσσα μου, χωρίς να ζω στην Ελλάδα.

Ωραίο!

Αμέ, ο ίδιος τί κάνει;

Στην Ελλάδα ζη ο Εσσελίγγος ή στην Ολλάντα;

Τότες πῶς έχει περσότερο δικαίωμα να κρίνη παρά που έχω εγώ να μιλώ και να γράφω τη μητρική μου τη γλώσσα;

Ο δύστυχος! Και να είτανε στην Ελλάδα, κάθε κρίση θα τοὺ είτανε απρόσιτη.

Ο Εσσελίγγος είναι από γεννησιμιό του κουφός!

Τί σὰς έλεγα; Κάπο ντόπερα.

***

Το χέρι μου βαρί, το ξαίρω, και βαρί το χτύπημά μου.

Μα τί έρχεται ο χριστιανός κι ανακατώνεται σε πράματα που μήτε τα ξέτασε, όπως είτανε το χρέος του;

Πῶς τἀποφάσισε, πῶς τόλμησε και κάνει μια επιστημονική, φιλοσοφική βιογραφία μου, ολότελα τοὺ κεφαλιού του;

«Ο Ψυχάρης, λέει (σ. 114), είναι γλωσσολόγος. Στὰ 1888, είτανε μέλος τὴς τότες ακμάζουσας σχολής εκεινώνε (θέλει να πη *εκεινού*, δηλαδή τοῦ K. Brugmann), που τη γλωσσολογία την είχανε καταταγμένη μαζί με τις φυσικές επιστήμες· μνήσκανε τοὺ λόγου τους προσηλωμένοι στη θεωρία που εξαίρεση δεν παραδέχεται στους νόμους τοὺς ηχολογικούς και που στην εξέλιξη τη γλωσσική αψηφιά το ρόλο τὴς θέλησης τὴς αθρώπινης» κτλ.

Για τέτοια αιτία, βγήκα να διδάξω πὼς ένα έθνος πολιτισμένο θέλει μια γραμματική κανονική.

***

Να τρομάξη κανείς με την ασυλλογισιά τοὺ δύστυχου τοὺ Εσσελίγγου.

Από ποῦ το πήρε πὼς εγώ ακολούθησα τη σωστή αρχή τοὺ Brugmann αλλού παρά στην ιστορική την έρεβνα; Μήτε κατάλαβε τη σημασία τὴς θεωρίας τοὺ Brugmann.

Η θεωρία τοὺ Brugmann τοὺ μακαρίτη σημαίνει, άξαφνα, πὼς το *ξέρω* το δικό μας δεν μπορεί να προέρχεται από το *ἐξεῦρον*, κατόπι *ἐξεύρω*, *ξεύρω* και στο τέλος *ξέρω*· αδύνατο, για τον απλό το λόγο που *β* (*β* έχουμε στο *ξέβρω*), με κατοπινὸ *ρ*, δεν έχει να ξεηχήση, αφού *νέβρο*, *έβρισα*, *έβρισκα*, *βρίσκω* λέμε πάντα, χωρίς να δυσκολέβεται κανένας.

Ποῦ παρατήρησε λοιπόν ο Εσσελίγγος πὼς τέτοιους κανόνες εφάρμοσα στην ταχτοποίηση τὴς γραμματικής μου;

Εφάρμοσα τη μέθοδο στα ετυμολογικά μου, απαράλλαχτα όπως άριστα ο Φιλήντας ερμήνεψε το *ξέρω* από το *ἐξαίρω* που δυσκολία καμιά δε μὰς προξενεί ούτε στα κανονικά του τα ηχολογικά, ούτε στο νόημα—*βγάζω*, *διαλέγω κάτι* μέσα σε πολλά και το μαθαίνω—λιγάκι σαν το *οἶδα*, *ξαίρω*, που σήμαινε πρώτα *έχω ειδωμένο στα μάτια μου* (από το *εἴδω*).

***

Είναι αμίμητος ο γλωσσολόγος μας, όταν έρχεται και σήμερα, με ματιά φιλοσοφική, από τα ύψη τοὺ Γκαουρίζαγκαριού στα Ιμαλάγια, να μὰς ξεστομίζη ουράνιες αλήθειες και δόγματα οικουμενικά.

Τότες είναι δα που από τα θεία του τα χείλια κατρακυλούνε καταρράχτης οι αλύπητες ανοησίες. Το είδαμε για τοὺς Ρωμιούς που χρειάστηκε νἀνεβούνε στην Εβρώπη, για να γράψουνε τα ρωμαΐικα. Μα τί κουταμάρες είναι κείνες που μάζωξε, που θησάβρισε λες στην ακόλουθη τη φρασούλα (σ. 115), πὼς «εφάρμοσα τάχα μια γραμματική τόσο ταχτική που με κόπο μεγάλο θα μπορούσε κανείς να τη βρη σε καμιάν απόμακρη χωριολαλιά»!!!

Τρεχάτε, κι όλες οι αναλήθειες, όλες οι ανακρίβειες, όλες οι γλωσσολογικές αναποδιές και στραβομάρες φωλιάζουνε μέσα στἀνόσια τα λόγια.

***

Εγώ χωριολαλιά δε γνωρίζω, εγώ δε γνωρίζω γλώσσα όπου να υπάρχουνε ακανόνιστοι κανόνες καθώς τοὺς στοχάζεται ο αστόχαστος Εσσελίγγος.

Στην Κοινή, παρακαλώ, λέμε ή δε λέμε, στα βιβλία μας γράφουμε ή δε γράφουμε *λέω εγώ* ή *εγώ λέω*;

Άλλο τίποτα.

Ωστόσο είναι ακανόνιστα!

Αμέ;

Έπρεπε να το κανονίσουμε ή *εγώ λέγω* ή *εὼ λέω*—ή *γ* παντού ανάμεσα σε δυο φωνήεντα ή *γ* πουθενά.

Κι όμως το αφίνουμε, ακανόνιστα, *εγώ λέω*—επειδή άλλος κανόνας, χωρίς εξαίρεση, είναι να υπάρχουνε σε κάθε γλώσσα, μα ντόπια, μα κοινή, εξαίρεσες πολλές.

Ποιες δηλαδή;

Εμάς η κουβέντα μας για εξαίρεσες *ζωντανές*, όχι *καθαρεβουσιάνικες*.

Αφτό δεν κατάλαβε το ακανόνιστο μυαλό τοὺ Εσσελίγγου.

***

Ο Εσσελίγγος που μιλά τόσο φρόνιμα για παραχώρησες, δεν κατάλαβε και κάτι άλλο σημαντικό.

Το μέτρο!

Καθιερώνουμε το *εγώ λέω*, παρμένο μας από την Κοινή, από την πανελλήνια τη συνήθεια.

Δε θα πη πὼς θα πάρουμε στα γραφτά μας, όσα συνηθίζουνται δώθε κείθε.

Διαλέγουμε. Βλέπετε; Ως και καθαρεβουσιάνικα φιλοξενούμε. Δεν είπα *διαλέμε· διαλέγουμε* είπα.

Μα η κατάληξη *—ουμε* γνωστή μας από το *γράφ—ουμε* και τα παρόμοια.

Λοιπόν είναι *συμμορφωμένος* δασκαλισμός. Τί όμως *συμμορφωμένος* και τί *ασυμμόρφωτος*, το ξεδιάλισα φαρδιά πλατιά στην *Απολογία* μου—κι όχι στην *Απολογιά* μου.

Μήτε χαμπαράκι ο Εσσελίγγος.

Και αραδιάζει για μένα και σε βάρος μου πράματα που ισοδυναμούνε με ψεφτιές.

***

Και ποῦ όλα να τα προφτάσω;

Μα θυμώνει κανείς στο τέλος τὼν τελώνε με τα τρελά, τἄδικα, τα μπόσικα τα κατηγόρια τους.

Ταιριαχτά με τη γνώμη που μόρφωσε ο Εσσελίγγος για την αλάθεφτη γλώσσα ενός χωριού που δε βρίσκεται στην οικουμένη πουθενά, θἄπρεπε να λέη το χωριό αφτό

είτε *ξοχή* και *ξοχικό* και *ξω*·

είτε *οξοχή* και *οξοχικό* και *όξω*·

είτε *ἄξαφνα εξοχή* κ' *εξοχικό* κ' *έξω*.

Να μοὺ βρη ποῦ τα είπα έτσι.

Α δεν τα βρη, θα είναι υποχρεωμένος από ηθική του υποχρέωση να το μολογήση μπροστά στην οικουμένη ο ίδιος πὼς *δεν ξαίρει τί λέει*,

ΕΠΕΙΔΗ εγώ έγραψα σ' όλα τα βιβλία μου, σύφωνα με την κοινή συνήθεια, *όξω*, *εξοχὴ* καὶ *ξοχικό*.

Νά η γλώσσα τοὺ χωριοὺ που δε βρίσκεται πουθενά. Μαζί της νά σου και κατσηποδιές που στην οικουμένη πουθενά δε βρίσκουνται.

***

Ήθελα τώρα και κάτι άλλο, να μὰς πη δηλαδή παστρικά, τί γυρέβει ο Μπρουχμάνος στην υπόθεση τη δική μας;

Μπρουχμάνοι μοὺ φαίνεται πὼς είναι οι Αθηναίοι κ' οι Αθηναΐσσες που τα όργανά τους τα στοματήσια, *ν* με κατοπινούς ξακολουθητικούς δε σηκώνουνε.

Μπρουχμάνος, αδαμαντένιος κιόλας, το ακρόγλωσσό μας, που με κατοπινούς ξακολουθητικούς δε θέλει, καλά και σώνει, να κολληθή στον ουρανίσκο.

Κάθε φορά που προσπαθά η σιόρα Καθαρέβουσα να μὰς καθίση με το ζόρι στον ουρανίσκο μας το *ν*, το κρατούμε λίγη ώρα—το κρατούμε δηλαδή *μισό* — και γλήγορα τοὺ δίνουμε δρόμο — ενώ ακατάπαφτα πολεμά στα σκολειά η Καθαρέβουσα και πάλε, να μὰς το καρφώση στον ουρανίσκο το ανωφέλεφτο *ν* της.

Και τέτοιας σκοτώτρας μὰς γυρέβει ο αγλωσσολόγητος ο αφιλοσόφητος Ολλαντέζος να κάνουμε παραχώρηση!

Δεν ντρέπεται;

Ο φίλος είναι και σοφιστής—ή κάτι κι αντιφάσκει, δίχως να το πάρη ο νους του.

Είμαστε, λέει, ριζοσπαστικοί δημοτικιστάδες, επειδή και ζούμε στην Εβρώπη.

Στην ακόλουθη σελίδα ξέχασε πώς το είπε και παρατηρά πώς δεν είμαστε οι πρώτοι—όχι! εκείνος θα είναι!—που γράψαμε την απόλυτη δημοτική.

«Ce n' était pas la première oeuvre en prose (το *Ταξίδι μου* δηλαδή) qui employât exclusivement la langue du peuple.»

«Δεν είτανε το πρώτο έργο (το *Ταξίδι μου*) που μεταχειριζότανε αποκλειστικά τη γλώσσα τοῦ λαού».

Και βάζει τα ονόματα τοῦ Βηλαρά και τοῦ Σολωμού—ξεχνώντας ένα δραματογράφο τοῦ 1840 περίπου, νομίζω, που κι ο ίδιος δε θυμούμαι τόνομά του.

Καλά. Δε ζήσανε όμως αφτοί στην Εβρώπη. Στην Ελλάδα ζούσανε. Στην Ελλάδα ζούσανε και τα δημοτικά τραγούδια ή σα θέλει πρόζα, στην Ελλάδα ζούσανε ακόμη και τα δημοτικά παραμύθια.

***

Κουφός, όπως είπαμε, μα και στραβός.

Στην ιστορία δεν προσέχει. Προσέχει στην απροσεξιά του και τρέχει.

Πῶς δεν ανάφερε τὸ *Κρητικό Θέατρο* τοῦ δέκατου έβδομου αιώνα, το *Ρωτόκριτο* τοῦ δέκατου έχτου, τη *Θυσία τοῦ Αβραάμ* τοῦ 1535;

Πώς είναι γραμμένα σε στίχους;

Μα ὁ Βηλαράς κι ο Σολωμός για πεζογράφοι δεν περνούνε. Περνούνε για ποιητάδες.

Πεζά έχει κάπου κάπου και το *Κρητικό το Θέατρο*, σε κάτι του *Ιντερμέδια*.

Δε θα πη αφτό πώς το *Κρητικό το Θέατρο*—μ' όλη του την *απόλυτη* δημοτική (βλέπε τα *Essais* μου, II *(1889)*, σ. 286: «le premier texte écrit en langue moderne», κ. τὴ 6. 61, 1)· δε θα πη πώς ο Βηλαράς κι ο Σολωμός μορφώσανε την πρόζα τη νεοελληνική.

Αφτό ίσια ίσια στάθηκε η δουλειά μας.

***

Γυρέβει να μὰς χαμηλώση ο Εσσελίγγος και μὰς υψώνει.

Δείχνει πῶς μπασιμπουζούκηδες δεν είμαστε.

Δε φτειάσαμε γλώσσα τοῦ κεφαλιού μας. Ξακολουθήσαμε. Φανήκαμε, γιατὶ το ήθελε η χρονολογική εξέλιξή μας, γιατὶ το ήθελε, μαζί με την ιστορία, το ήθελε η λογική, να φανούμε.

Συνεχίσαμε προγόνους που είχανε άριστη θέληση, που μέθοδο κι αντίληψη δεν είχανε. Σταθήκαμε το κορύφωμα το κλασσικό ενός πόθου γενναίου.

***

Κάποιος συμπέθερος τοῦ Εσσελίγγου.

Για τον Εσσελίγγο, σώνει.

Αφού είναι και κουφός, ποῦ να μὰς ακούση;

Μα είναι κάποιος άλλος που έχει αφτιά, μεγάλα μάλιστα, και που τα μισά θα τα δάνισε τοῦ συμπεθέρου.

Πρέπει τἀφτάκια του νἀκούσουνε μερικά λόγια, λίγα σήμερα, μπόλικα, φτάνει να τοῦ αρέση, άλλη φορά.[1]

Ο κ. Pernot μπορεί βουνό να στοιβάζη τις χωριατιές, τις αχαριστίες, τα κακά τα φερσίματα, τις υποκρισίες· μπορεί να ξακολουθά να χτυπά κάθε χρόνο φράγκα έξη χιλιάδες από την Ελληνική την Κυβέρνηση για μια έδρα που πλερώθηκε από την Ελλάδα στη Γαλλία εναντίο μου — χωρίς νἀπαψε ίσια με τώρα τέτοιο σκάνταλο· μπορεί ο Pernot νἀλλάξη γνώμη με τον αέρα που φυσά, για τα γλωσσικά και για τη γλώσσα· μπορεί να γεμίζη τη Σορμπόννα με κινηματογραφικές αφιλολόγητες φιλολογίες. Μπορεί, σαν τοῦ καπνίση και πάλε, να καταδικαστή από κανένα στρατοδικείο.

Εμένα δε με νοιάζει, δε με κόβει, δε μοῦ μέλει. Επειδή καταλάβατε τί τρέχει. Μεταφράστηκε ο Εσσελίγγος από τα ολλαντέζικα στα γαλλικά, για να δη ο κόσμος με τί τρόπο, ήσυχα κι αμερόληφτα, μεγάλοι σοφοί καταδικάζουνε τις *υπερβολές* τοῦ Ψυχάρη—κ' έτσι να δικαιολογηθή ο Pernot που η μόνη του υπερβολή δεν είναι *άλλο* παρά η αμυαλωσύνη του.

Λοιπόν, ας το παρακάμη και σ' αφτό, σα θέλει.

***

Ένα μονάχα δε θέλω και δεν επιτρέπω, νἀρχεται από λόγους προσωπικούς, από συφεροντολογικούς λόγους, να μοῦ χαλνά το γλωσσικό μας ζήτημα που είναι δικό μου και δικό μας, νἀγγίξη την Ιδέα ένα παλιόπαιδο—και θα δείξω, άμα χρειαστή, πόσο είναι η ονομάσία σωστή.

Να κάτση φρόνιμα, ειδεμή όλα τα βγάζω στη μέση και τον κάνω παρτσάδια.

Γ'.

ΟΙ ΓΕΝΙΚΕΣ ΙΔΕΕΣ

Αφτές τοὺς λείπουνε, για τούτο δε νιώθουνε όσοι ως τώρα, στο πανόραμα που ξετυλίξαμε, περάσανε μπροστά μας.

Ποιές είναι οι γενικές ιδέες που εννοούμε, θα το διούμε αμέσως.

***

Πρώτα πρώτα να ξαίρουμε πώς έθνος χωρίς ενότητα γραμματικής δεν μπορεί να σταθή.

Το ζήτημα το σπουδαίο το είχα μελετήσει σ' ένα μου άρθρο μεγάλο. Το πρότεινα στην *Αργώ* τῆς Αλεξάντρειας. Δε μοῦ αποκριθήκανε. Νόμισα πώς είχε σταμα-

1) Τὸ ἄρθρο μου ***Για τον Κ. Μ. Μιχαηλίδη και τη φιλαινάδα του τη Μιχτί στο Νουμά*** τοῦ Σεφτέβρη—Δεκέβρη 1924, δόθηκε από κάποιο Β. Φρέρη στον Ταγκοπουλο και από τον Τα κόπουλο δημοσιέφτηκε, χωρίς να μου δώσουνε είδηση μήτε ο ένας μήτε ο *άλλος*. Και είχα κάμποσους λόγους για να τἀναβάλω το ἄρθρο. Θα τα δηγηθώ με τα καθέκαστα που είναι σπουδαία για τα φιλολογικά μοῦ τα ήθη.

τήσει το Περιοδικό. Τὄδωσα τοῦ *Νουμά*. Μήτε φωνή μήτε ακρόαση. Ποιος ξαίρει τί το κάμανε. Ίδρωνε για το ρωμαΐικο, να μην είναι άξιοι ούτε στα χερόγραφά σου να δώσουνε προσοχή.

Μοῦ είχε κοστίσει κάμποσο κόπο. Κρίμας που χάθηκε. Αντίγραφο δεν κράτησα και κουτσά στραβά σὰς σημειώνω εδώ τα κυριώτερα.

Η διγλωσσία τοῦ Βέλγιου—φλαμαντέζικα μαζί με γαλλικά—έγινε δράμα σωστό και φοβούνται μήπως καταλήξη σε διεθνία.

Η τριγλωσσία η ελβετική—γαλλικά, γερμανικά, ιταλικά—έκανε την Ελβετία κράτος, ουδέτερο και κάπως άεθνο. Μήτε στρατό μήτε διπλωματία τῆς περιωπῆς μπορεί νἀποχτήση που είναι τα δυο χέρια ενός έθνους.

Το τρανότερο παράδειγμα, είναι κείνο τῆς αρχαίας μας τῆς Ελλάδας που με τις διάφορες ντοπιολαλιές της—αττικά, δωρικά, ιωνικά, για να μην αναφέρουμε τις *υποντοπιολαλιές*, βοιωτικά, κρητικά, χιώτικα, θεσσαλικά κι *άλλα χίλια*—δεν το κατώρθωσε να γίνη έθνος.

Εμείς κοντέβαμε νἀπολάψουμε γλώσσα κοινή, πανελλήνια—τη Νεοελληνική μας. Οχι! Έπρεπε να μὰς τα χαλάση όλα η Καθαρέβουσα κι ο συχωρεμένος—όχι! ο ασυχώρητος ο Κοραής.

Όπως αγαπάτε, καλαμαράδες. Να το κατέχετε όμως πώς με το σύστημά σας ποτές της η Ελλάδα δε θα γίνη Έθνος.

***

Δέφτερη αρχή. Πρέπει να ξαίρετε πώς έθνος πολιτισμένο, έθνος τῆς προκοπῆς δεν υπάρχει δίχως πρόζα φιλολογική, ζωντανή πρόζα εννοείται.

Το ξήγησα και τούτο σ' ένα μου άρθρο δημοσιεμένο στην Κρήτη και σε διάφορά μου άρθρα γαλλικά, το ξηγώ και στον τόμο μου *Ernest Renan Jugements et souvenirs*, 1925, στο τέλος.

Η φιλολογική πρόζα είναι η πρόζα, η σφιχτοδεμένη πρόταση με πρόταση, που ξετυλίγεται και πάει, σα λογικό φανέρωμα μιας σκέψης ή μιας περιγραφής· ασυνέδετη πρόζα η πρόζα τῆς Αφρικής και τῆς Ασίας, η πρόζα η *παραταχτική*.

Η Ασία και η Αφρική θα πούνε ἀξαφνα· *Μπήκα στην κάμαρα, τον είδα και κοιμότανε.*

Η Εβρώπη θα πη· «*Όταν μπήκα στην κάμαρα, τον είδα που κοιμότανε.*»

Το πιστέβετε; Η μικρούτσικη, ασήμαντη, όπως νομίζει κανείς, διαφορά, χαραχτηρίζει πολιτισμένους κι απολίτιστους.

Όπου βλέπουμε πρόζα σφιχτοδεμένη, βλέπουμε και *πολιτεία*, δηλαδή ναό, σχολειό, δημαρχείο.

Παράξενο διόλου· ταίρι ταίρι πάνε η οργάνωση στην *πολιτεία* και στη *διάνοια*.

Εκεί όπου βλέπουμε ασυνέδετη πρόζα, *πολιτεία* δε βλέπουμε, βλέπουμε νομάδες λαούς, σαν τοὺς Άραβες—και τοὺς Τούρκους.

Ακόμη πιο καλά· επιστήμη δε βλέπουμε στους λαούς που δεν ξαίρουνε την πρόζα μας. Τοὺς λείπει μ' άλλα λόγια η οργάνωση τῆς διάνοιας.

***

Έγραψα την ἀκόλουθη φράση, αρχή αρχή στα *Δυο Αδέρφια* μου, (1910—1911):

«Με τί καρδιοχτύπι τα θυμούμαι τα χρόνια εκείνα τα χρυσά, όπου ο αδερφούλης μου και γώ, καθισμένοι στην καρεγλίτσα μας ο ένας κοντά στον άλλονε, παιδάκια εννιά χρονώ και τα δυο μας, ακούγαμε το δάσκαλό μας, το σιορ Ηλία, που μὰς διάβαζε, μετσφράζοντας δηλαδή και κόβοντας κάμποσα δώθε κείθε, τοῦ Όμηρου την Ιλιάδα, τοῦ Αχιλλέα το Θυμό, την ομορφιά τῆς Ελένης.»

Πρόζα σφιχτοδεμένη.

Αφτή μου η φρασούλα είναι το μόνο που έκαμα για την Ελλάδα.

***

Ο Εσσελίγγος ποῦ να τα βάλη τέτοια πράματα με το νου του;

Παρατηρήστε κ' ένα περίεργο.

Στιχουργώ σε ότι γλώσσα θέλετε.

Ρωμαΐικα μοῦ είναι αδύνατο. Με κόπο ένα στίχο δω και κει.

Βλέπετε τί δύναμη που την έχει ένας νόμος ιστορικός, μια ιστορική ανάγκη;

Ο προορισμός μου η Πρόζα. Πρόζα ήθελε καὶ τὸ Έθνος.

***

Τρίτη αρχή. Πρέπει να συλλογιστούμε πώς υπάρχουνε τα παιδιά.

Τα παιδιά μας!

Είναι χαμένα.

Χαμένη μια μια κάθε τους υπαρξούλα, όσο δεν το κάμουμε απόφαση γερή να καθιερώσουμε γραμματική μια και κανονισμένη.

***

Παίζουμε ή ενεργούμε;

Όλη μας η φιλολογία, η πρόζα μας όλη, παιχνίδι, α δε συλλογιστούμε το σχολειό και το παιδί, πάει να πη το Έθνος.

Μπροστά σε τόσο ιερά, τόσο υποχρεωτικά συφέρα μας, πῶς νἀρχεται κανείς να μὰς αντιτάξη επιχειρήματα μικρά και μικροσοφίες;

Ωστόσο, κυρίες σεβαστές μου και αγαπητές, τώρα τελεφταία είχανε να μοῦ πούνε πώς γι αφτές η γλώσσα δεν είναι *σκοπός*, είναι *μέσο*.

Τί σημαίνει τέτοια διάκριση, αν έχη δηλαδή καμιά σημασία;

Υποθέτω να σημαίνη πώς γραμματική, κανόνες,

γλωσσολογία είναι ψύλλοι στἄχερα. Δεν είναι *σκοπός*.

Είναι *μέσο*. Οι ουράνιες ιδέες, τα γενναία τα αιτήματα, η φιλοσοφία, η φιλολογία, η ποίηση, να η σπουδαία, η μόνη μας δουλειά. Πρόσεχε λοιπόν εσύ στις οξείες και στις βαρείες σου. Εμείς προσέχουμε στη σκέψη μας. Στο λογισμό μας! Τί πειράζει πῶς γράφουμε; Πειράζει τί λέμε.

***

Είναι η παλιά, η κόντικη αντίληψη τῆς γραμματικῆς.

Ποιο είναι το *δόκιμο* και ποιο δεν είναι;

Βέβαιο πώς αν τα πάρη κανείς από τέτοιο μάτι τα πράματα, μεγαλήτερη, εγκληματικώτερη μποσικάδα δεν υπάρχει από τη γραμματική.

Μα σήμερις ανακαλύψαμε, ακόμη και στον καιρό τοῦ Κόντου, το είχανε ανακαλύψει πώς το ίδιο είναι γραμματική και φιλοσοφία.

Μάλιστα περσότερο· τέχνη, καλαιστησία, φιλολογία, ποίηση, εθνισμός και ΗΘΙΚΗ, όλα η γραμματική τἄχει μέσα της, στην ουσία της.

Δε φαντάζεται κανείς έθνος στην Εβρωπη, όπου η εφαρμογή τοῦ γραμματικού κανόνα, όπως σε μας, να περνά για έλλειψη καλαιστησίας ή ταλέντου.

Δε φαντάζεται κανείς έθνος στην Εβρώπη όπου ο καλλιτέχνης, προτού καθίση στο γραφείο του και πιάση την πέννα του, θα βγάλη απόφαση πώς η γραμματική να πάη κατά διαόλου.

Δεν έχει μέσο και δεν έχει σκοπό.

Σκοπός και μέσο, μέσο και σκοπός είναι συνάμα η γραμματική.

***

Προτού καταπιαστώ τη δύσκολη τη δουλειά να γράφω ρωμαΐικα, φρόντισα να κάμω μια γραμματική που να στέκη. Από τα 1888, άλλαξα μερικά, διόρθωσα μερικά, λίγα όμως και πάντα προς το καλήτερο, προς το κανονικώτερο, δηλαδή προς το εφκολώτερο. Την ακολουθώ πιστά, την ακολουθούνε κι άλλοι. Δεν πιστέβω, αφτό να μη μᾶς ἄφησε να βάλουμε στα γραφτά μας όσες ιδέες, όσα αιστήματα εκφράσανε ως τώρα οι Μιχτί — μπορεί μάλιστα περσότερες και περσότερα.

***

Θρούβαλα θα γινόντανε όλα τα επιχειρήματα που αραδιάσαμε. Θα νικούσαμε πέρα για πέρα. Θα σώζαμε το Έθνος, α δεν είτανε το φοβερό μας εκείνο το σκαρί το *αναρχικό!*

***

Δε φταίμε καθαρτό εμείς.

Φταίνε τα *τοπογραφικά* μας. Η γεωγραφία μας φταίει. Αλήθεια που εμείς διαλέξαμε τον τόπο μας.

Είναι αξιοσήμειωτο — και δε σημειώθηκε ως τώρα — πώς ὅταν οι πρώτοι Έλληνες μαζί με τοὺς ἄλλους λαούς τῆς ασιανοεβρωπαΐικης φυλής, κατεβήκανε από τη μυστηριώδικη την Ασία και χυθήκανε στην Εβρώπη, αμέσως οι Έλληνες τἀποφασίσανε νἀποκαταστηθούνε σε στεριά λιγοστή και σε νησιά πάμπολλα.

Τί όμως πιο αναρχικό από ένα νησί;

Ανεξάρτητο πράμα το νησί, απομονωμένο και που στα στήθια τοῦ νησιώτη γεννά την ανεξαρτησία, την ατομικότητα, την αναρχία.

Τόσο μακριά πήγε η αγάπη τους για τἀναρχικά τους τα νησιά, που ως και τη στεριά, φτάνει να είχε ακρωτήριο, για νησί την περνούσανε, όπως μᾶς το μαρτυρούνε τα διάφορα τοπώνυμά τους, *η Αλωπεκόννησο, η Πελοπόννησο, η Χερσόνησο* κτλ.

Για μένα, τα περσότερα κακά τοῦ Ελληνισμού, τἄφερε ο *νησιωτισμός*.

***

Έχουμε ωστόσο μια παρηγοριά.

Την πρώτη απόπειρα ενός ελληνικού εθνισμού τη χρωστούμε τοῦ Μεγ. Αλέξαντρου.

Τη δέφτερη, την τελειωτική, τοῦ Κωσταντίνου τοῦ Μεγάλου.

Ρωμαίος σίδερο τοῦ λόγου του, ρωμαίος αφτοκράτορας—και πήτε μου, ονειρέβεστε ζεβγάρωμα πιο τέλειο από την Ιδέα την ελληνική με τη ρώμη τῆς Ρώμας;

***

Ποιος μᾶς έμαθε οργάνωση καλήτερις από τον Κωσταντίνο;

Συλλογιστήτε τώρα και το ακόλουθο.

Το άγιο το Κίνημα τοῦ Εἴκοσι Ένα δε βγήκε από την αναρχία την πατροπαράδοτή μας.

Βγήκε από τοῦ Κωσταντίνου τη δύναμη τη μοναρχική, ενωμένη με το ρωμαΐικο το κουράγιο, με το ρωμαΐικο τον πατριωτισμό.

Επειδή τα δυο χρειάζουνται, ο πατριωτισμός και η μοναρχία — είτε με μονάρχη αληθινό είτε με Πρόεδρο Δημοκρατίας.

Η αρχή δεν αλλάζει.

***

Αρχή, οργάνωση, μοναρχία και το ζήτημα τῆς κανονικῆς γραμματικῆς.

La grammaire qui sait régenter jusqu'aux rois, λέει ο Μολιέρος.

Νά λαός, όπου καθιερώθηκε τέτοιο ρητό!

Αρκετά νόστιμο που οι βασιλικοί σήμερα, οι δικοί μας, είναι αντιδημοτικιστάδες, βέβαια επειδή παίρνουνε για παράδοση την Καθαρέβουσα, ενώ ξεναντίας έκοψε η Καθαρέβουσα κάθε παράδοση. Και το δείξαμε πιο απάνω.

Ας σημειώσουμε ωστόσο πώς ὁ Κωσταντίνος (ο μικρός) μιλούσε περίφημα τη *δημοτική*, σα βέρος δημοτικιστής που είτανε, και τη μιλήσαμε συχνά μαζί.

Δημοτικιστής άλλος κι ο Αλέξαντρος ο καημένος— ο φίλος μου! Μεγάλος αφτός κι ακούτε με.

Τί δε μᾶς κατάστρεψε μια μαϊμού!

Δημοτικιστής κι ο Βενιζέλος — δίχως όμως να καταλάβε το ζήτημα όπως το είχε τόντις καταλάβει μια μέρα ο Τρικούπης σε διάστημα ενός τέταρτου τῆς ὡρας. Τί νους και τί αμεροληψία!

***

Θα καταλάβουνε λίγο-λίγο άλλοι πολλοί.

Ας έχουμε λοιπόν καλή ελπίδα. Και να μη θαρρήτε, χρυσά μου παιδιά, πώς έχω κανένα παράπονο προσωπικό για μένα.

Μοῦ παραχωρήσατε, μοῦ χαρίσατε αναμεταξί σας, εθαρεστηθήκατε να μοῦ φιλοδωρήσετε μια θέση ποῦ δε βλέπω να την έχη κανένας σε ανατολή και δύση.

Με πρακηρύξατε γλωσσοπλάστη, όλοι σας, φίλοι κ' εχτροί· οπαδοί κι αντίπαλοι με ονομάζετε *αρχηγό*. Ποῦ υπάρχει αντίστοιχη δόξα σε όλη την Εβρώπη, ακόμη και σε όλη την Αμερική;

Αληθεια που σε κανέναν από τοὺς τόπους αφτούς γλωσσοδημιουργία δε χρειάζεται και είμαστε τόντις πολί πίσω απ' όλους τοὺς λαούς.

Όπως κι αν είναι, αν πρόκειται για το άτομό μου, είμαι ολότελα ικανοποιημένος, που λέτε. Το άτομό μου δεν παραπονιέται, δε φωνάζει.

Φωνάζει μέσα μου, παραπονιέται η φροντίδα, η έννοια τῆς Ελλάδας, η αγάπη που σᾶς έχω εσᾶς όλους, ο ρωμαΐικός μου ο πατριωτισμός.

***

Να σᾶς πω και το κάτω κάτω;

Τί τα θέλετε; Δεν έχω πάντα μεγάλες ελπίδες.

Στάθηκα ίσως απλός Φιλοποιμένας. Και για τη φήμη παρά δε δίνω.

Βέβαιος πώς η φιλολογία μας η σημερνή δε θα περάση. Θἀπομείνουνε ασφαλισμένα κάμποσα ονόματα, που η λήθη δε θα τα πιάση. Θἀπομείνουνε σιγουραρισμένες πεντέξη αθανασίες. Μα τί μπόσικα πράματα είναι αφτά, που μόνο για τἄτομα έχουνε κάποια ελεεινή, ελάχιστη σημασία. Σημαίνει το έθνος και το έθνος είναι πολί πολί πίσω. Τὄχει σκλαβωμένο η Καραρέβουσα. Ωστόσο η δράση μας εμάς σκοπό δεν είχε τη δόξα· σκοπός της το Έθνος. Το Έθνος πρέπει να ζήση.

***

Λοιπόν ιδού τί στοχάστηκα.

Σε καμιά δεκαριά χρόνια, τελειωμένο, ξεπαστρεμένο το ζήτημα, η Ελλάδα γλυτωμένη, το έθνος πια έθνος σωστό.

Φτάνει να βρεθή ένας παραλής. Τί τα θέλετε που και ο παράς δύναμη στον κόσμο;

Κατεβάζει ο παραλής μας ένα μιλλιούνι φράγκα, δηλαδή τρία μιλλιούνια δραχμές.

Ένας ἄξιος ἄθρωπος, με πεποίθηση και δραστηριότητα θα ιδρύση μια φημερίδα πανελλήνια, που ο τίτλος της δεν μπορεί να είναι παρά Η ΕΛΛΑΔΑ ΜΑΣ.

Γραμμένη από ἄκρη σε ἄκρη στην ακέρια *δημοτική*.

Εκεί όπου ξετρυπώνει ἄξαφνα κανένα καθαρεβουσιάνικο ανήθικο, κανένα *τις αξιώσεις*, κανένα *τοῦ προβλήματος*, κανένα *επόπτης*, τοὺ *κόβεις* αλύπητα το δρόμο το δικό του — και τονέ βάζεις στο δικό σου, που είναι ο καλός.

Πρέπει νἀλλἀξης αντίληψη. Ο καθαρεβουσιάνος το πτ σοῦ το περνά για μαργαριτάρι.

Εσύ να τοῦ το περνάς για ντροπή του. Κάφκημα δεν είναι, μια και είναι λάθος.

Και τα λάθια έχει χρέος ο καθένας να τα διορθώνη.

Μα τα διορθώματα δε μᾶς φτάνουνε.

Θα μᾶς χρειαστή μια ρεκλάμα τρομάρα. Στα χωριά, στις χώρες, στα σκολειά, στα δικαστήρια, στα υπουργεία, σε όλο πέρα πέρα το ρωμαΐικο, ρεκλάμα.

Και, παρακαλούμε, σπουδαία πλερωμή στοὺς συντάχτες, μην ξεχνώντας τον αρχισυντάχτη.

***

Θα διήτε γλήγορα πῶς θα πιάση.

Έτυχε μερικές φορές να μιλήσω με καθαρεβουσιάνους που μοῦ ξεφουρνίζανε φοβερές καθαρέβουσες.

Σε κάθε *κυβερνήσεως* που μοῦ λέγανε, τοὺς απαντούσα μ' ένα σκέττο ξεκομμένο *κυβέρνησης*. Δεν τολμούσανε πια, το λέγανε κι αφτοί σαν και μένα.

Η κουβέντα είναι μια μίμηση τοῦ ενός από τον άλλονε. Πρέπει όμως πάντα κανείς να μιμιέται το καλό— και το χρήσιμο.

Τώρα τελεφταία, στην ανάκριση τη γαλλική για την απόπειρα φόνου από μέρος τοῦ χωροφύλακα Βερικάκη που είχε τραβήξει τρεις κουμπουριές σπάνω στον κ. Παπαλεξόπουλο, το ναφτικό ακόλουθο τῆς ελληνικῆς Πρεσβείας, μπροστά στον Παπαλεξόπουλο και το Βερικάκη — εγώ λειτουργούσα για διερμηνέας — έβγαινε στη μέση κάθε τόσο η λέξη *ο παθών*.

Πῶς να πω τέτοιο τέρας; Μήτε σωστό μήτε χρήσιμο. Μήτε αρχαίο μήτε ρωμαΐικο. Κατάληξη —*ον* τῆς ενικῆς ονομαστικῆς τοῦ αρσενικού, ποῦ βλέπεις; Πουθενά. Για τούτο και το κάμαμε κανονικά *ο παθός*. *Ο παθός είναι και γιατρός*.

Έτσι το είπα. Έτσι κατάντησε να το πη κι ο Βερικάκης, όσο κι αν καθαρεβουσιάνος από προτίμηση.

Πεποίθηση και πίστη, νά τα όπλα τἀληθινά.

Όταν το ξαίρει κανείς πώς έχει δίκιο, ασκέρια δεν τον κάνουνε να πάη πίσω. Θα πάη πάντα ομπρός.

***

Με τη φημερίδα, με την προπαγάντα, θα βάλετε στο χέρι σας τις εκλογές.

Οι βουλευτάδες σας ψηφίζουνε τότες την κατάργηση τῆς καθαρέβουσας παντού και παντού όπου διδάχνεται, όπου γράφεται, όπου μιλιέται.

Θα παραδίνουνται μονάχα η Νεοελληνική και στις ανώτερες τάξες η αρχαία, η Μητέρα, η Παλαιοελληνική.

Και νά σας το ζήτημα λυμένο.

***

Αφτά εγώ, παιδάκια μου, δε θα τα διω στα μάτια μου και δε θα τάκούσω στάφτιά μου.

Ίσως να μη με θυμάστε κιόλας σε κείνη την εποχή τη μακάρια.

Θα σάς θυμοῦμαι γω στον τάφο μου μέσα τον ελληνικό, θανατριχιάζω που όλος Έργο κι όλος Ιδέα, στάθηκα χρήσιμος στην Ελλάδα.

ΨΥΧΑΡΗΣ

Κεριακή, 1—Παρασκεβή, 6 τοῦ Μάρτη· ξαναγραμμένο από την Παρασκεβή 6 ως το σαββάτο 14 τοῦ Μάρτη, 1925.

ΩΔΗ ΣΤΟΝ ΨΥΧΑΡΗ

Τὴν Ἀνταρσία πολλοὶ ἔχουν κινημένη,
μὰ τὸ δικό σου κίνημα ἀνασταίνει
τὴν πηγὴ τῆς ζωῆς, ποὺ εἶναι θρεμένη
μὲ τὴν αἰώνια Ποίηση, δοξασμένη.

Τρικύμισε ἡ πνοή σου τὸ λιμάνι,
κ' ἐαρινὴ ἦρθε ἡ αὔρα ν' ἀνασάνῃ
τὸ πνέμα ἑνὸς λαοῦ, ποὺ εἶχε μαράνει
τοῦ Σοφοῦ παραστράτημα καὶ πλάνη.

Στὴ χώρα ποὺ θρηνοῦσε τὸ συντρίμι
μᾶς ἔφερες τὴ λύρα σου ἐπιστήμη,
ζευγάρωσες τὸ σήμερα στὴ μνήμη,
δρόμο ἄνοιξες πλατὺ τὸ στενορύμι.

Ὦ Δάσκαλέ μας, πόσα σοῦ χρωστοῦμε !
Φῶς μᾶς κερνᾶς τὴ δόξα νὰ χαροῦμε,
στῆς ψυχῆς τὰ βαθιὰ ἱερὰ νὰ μποῦμε,
μὲ φτερὰ τὸν αἰθέρα νὰ διαβοῦμε.

Ἀγάπη καὶ θυσία, ἰδέας λαχτάρα,
τοῦ ἀσταμάτητου ἀγώνα τὴν ἀντάρα,
στὴ σκλαβιὰ τὴν Παράδοση κατάρα
μὲ τὴ μελωδικὴ σκοροπᾶς κιθάρα.

Τὸ νοῦ καὶ τὴν καρδιά, δικά μας κάνεις·
μὲ τὸ δικέλι ὀρθὸ τριβόλια βγάνεις,
τὴ χέρσα γῆς μὲ τἀνθια νὰ γλυκάνῃς
καὶ μ' ἀηδονολαλιὲς νὰ τὴ μοιράνῃς.

Ὁ πόθος σου ἱερός, ἀγνὸ τὸ χέρι
ποὺ νέα μιὰ πίστη νὰ θερμάνῃ ξαίρει.
Στὴν ἀχάριστη γνώμη, στ' ἀγριοκαίρι
φτερουγίζει ἡ λαλιά σου περιστέρι.

Τὸν ταπεινὸ πονεῖς στ' ἀθῶα του πάθη,
τὴ γυναίκα ἀνασέρνεις ἀπ' τὰ βάθη,
τῆς ἁμαρτίας θωρεῖς τὸ μαῦρο ἀγκάθι
μὲ τὴ γαλήνια μοίρα ποὺ τὸ πλάθει.

Πόσο ἴσιο τὸ τρανὸ παράδειγμά σου,
καὶ ποιὸ σκοτάδι ἐδιάλυσες, στοχάσου !
Πρῶτος καὶ μόνος· ὅλοι ὁλόγυρά σου
μὲ τὸ κρασὶ μεθοῦμε τῆς χαρᾶς σου.

Στὸ μέτωπό σου ἡ νέα σου ἀττικὴ βοτάνη
μὲ λογισμοὺς πλεχτό, ξαίρει νὰ ὑφάνῃ
κάτι καὶ πιὸ πολὺ ἀπὸ ἕνα στεφάνι·
φιλὶ καὶ φὼς ἀπὸ τὸ μεσουράνι.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

ΤΟ ΚΡΙΜΑ

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴ γωνιὰ τὴν κρυφὴ
κάπιο κρίμα μέγα εἶναι θαμένο.—
Περιμένω τὴ βραδιὰ ποὺ θὰ ρθεῖ
νὰν τὸ πῶ ξαφνικὰ σ' ἕνα ξένο.

Νὰν τὸ πῶ τὸ μεγαλο μυστικὸ
δίχως νὰ σαλέψουνε τὰ χείλη.—
Θὰ βρεθοῦμε μονάχοι ἐμεῖς οἱ διὸ
μπρὸς στὴν ἴδια γωνιὰ σὰ διὸ φίλοι.

Καὶ θάν' ὅλα φτωχικὰ καὶ βουβὰ
σὰν τὸ ρέπιο σπίτι ποὺ μὲ κλείνει—
μ' ἕνα φῶς ἀσημένιο ἀπ' τὴ ματιὰ
τὸ καντήλι ποὺ θὰ μᾶς ἀφήνει.

Καὶ σιμὰ στὴν ἀνάμνηση ξανὰ
τῆς παλιᾶς ἁμαρτίας τοῦ παποῦ μου
θὰ σὲ σφίξω, καλέ μου, σιγανὰ
σ' ἕνα ἀναφτερούγισμα τοῦ νοῦ μου.

ΑΠ. Ν. ΜΑΓΓΑΝΑΡΗΣ

ΜΕΣΑ ΜΟΥ ΚΡΑΤΩ...

Μέσα μου κρατῶ κρυμένο
σὰ σπιρὶ μαργαριτάρι
φυλαχτό μου βλογημένο,
τὴν ἁπλότη καὶ τὴ χάρη.

Τοῦ παλιοῦ καιροῦ λουλούδι
σὰ νεράκι μέσ' στὴ χλόη,
καὶ τ' ἁπλό του τὸ τραγούδι
τῶχω πλάσει.—Μοιρολόϊ.—

Ξωτικός, παρθένος κόσμος·
τὸ χωριὸ καὶ τὸ γιορτάσι
τὸ βαγιόκλωνο κι ὁ δυόσμος
τὸ καθάριο εἰκονοστάσι.

Μιὰ καθημερινή, μιὰ σκόλη,
στὸ χωράφι καὶ στὸ γῦρο.
Τῆς ζωῆς τὸ μοσκοβόλι,
τῆς ἀγάπης τ' ἅγιο μῦρο.

Στοῦ σπιτιοῦ τὸ γωνολίθι
μιὰ γιαγιούλα μὲ τἀγγόνια,
ζωντανὸ τὸ παραμύθι,
ποὺ ἀπὸ χρόνια πάει σὲ χρόνια.

Κ' οἱ βουνοπλαγιὲς κ' οἱ κάμποι
τοῦ γιαλοῦ τὰ δροσολόγια·
τοῦ λαοῦ ἡ ψυχὴ ποὺ λάμπει
στὰ σοφά, σταρᾶτα λόγια.

Ὅλα ἐντὸς μου ταιριασμένα
μὲ μι' ἀγάπη τἄχω κλείσει.
Σὲ μιὰ πίστη ἀγκαλιασμένα,
ποὺ ἦρθε πιὰ καιρὸς ν' ἀνθίσει.
Κι ὅ,τι 'πεῖ κι ὅ,τι πασκίσει,
σὰν παλιᾶς καμπάνας ἦχος,
ἡ καρδιὰ κι ἂν τραγουδήσει,
κλάμα γίνεται κι ὁ στῖχος,

(Ἀπὸ «τὴν πολιὰ στράτα τοῦ χωριοῦ»)

ΑΘ. Γ. ΚΥΡΙΑΖΗΣ

ΟΧΤΑΣΤΙΧΑ

Κι ὡς στὸ βασίλειο τῶν ἀγνῶν, Γλυκιὰ σὲ ξαναβρῆκα,
Τὰ μάτια σου κατρέφτιζαν ἀμ τὴν καρδιά σου κάτι·
Καὶ στάλαξε γιὰ νὰ γεφτῶ τὴν ἄρρητή του γλύκα
Ποὺ στοργικὰ τὴν πλήθαινεν ἡ ὥρα ἡ κροκάτη.

Κι ἤρτεν ἡ πάναγνη ντροπή, τὸ λόγο σου νὰ πνίξει
Τὸ πρόσχαρο χαμόγελο σιγὰ νὰπομαράνει.
Καὶ πρὶν τὸν ὡριοστάλαχτό του θάνατο ξανοίξει
Μὲ τἄλικα ροδόφυλλα σὰ μάννα τῶχε ράνει !...

1925

ΑΡΓ. ΚΜΑΝΙΩΤΗΣ

ΤΟ ΤΣΙΜΕΝΤΟ

Τὴ δύναμη τοῦ σίδερου μὲς στὴν ψυχή μου κλείνω,
σὰ γκαρδιακὰ μοῦ δένεται καὶ τὸ σφιχταγκαλιάζω,
καθὼς βαθειὰ στὰ σπλάχνα μου χωνεύεται καὶ κεῖνο
κι' ὅλοι ἁρμονίζονται οἱ παλμοί, σὰν καίω, σὰν ξε-
[παγιάζω.

Ἀπὸ τὰ τότες ποὺ στὸ Λὴντς μοῦπ, ὁ Ἄσπντιν «Τά:
[σ' ἀφίνω
γιὰ νὰ σκεφτοῦν τὸ τὶ μπορεῖς καὶ πῶς σὲ λογαριάζω»,
σπίτια, γιοφύρια καὶ μπαράζ, δρόμους, καράβια δίνω...
Μοῦ εἶναι παιγνίδια μιᾶς στιγμῆς κι' ὅμως καιροὺς
[ἀλλάζω.

Σ' ὅλα τὰ χρήσιμα βοηθῶ τ' ἀνθρώπου ἐγὼ τὴ γέννα
καὶ—πιὸ πολὺ—καὶ στ' ἄχρηστα τῆς δίνω τὴ χαρά.
Χυτὰ στήνονται ἀγάλματα ζεστόγλυκα μ' ἐμένα
κι' ὄχι ὅπως τὰ μαρμάρινα, κατάκρυα, παγερά.

Κι' ἂν δὲ μὲ ξέρουν οἱ δειλοὶ κ' οἱ γέροι, τί μὲ μέλει :
Μοῦ φτάνει ποὺ ξεψύχισε μπροστά μου μιὰ Πεντέλη !

(Δεκέβρης τοῦ 1924) **ΦΩΤΟΣ ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ**

ΜΙΑ ΕΡΕΒΝΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

Εἴχαμε ἀναφέρει στὸ περασμένο μας φύλλο πὼς θὰ ἐξετάζαμε τὸ ἔργο μερικῶν λογίω μας, 3—4, κάθε μήνα.

Σκεφτήκαμε πὼς τοῦτο θὰ εἶναι πολὺ δύσκολο, γιατὶ λόγιοι νέοι ὅπως τοὺς κ.κ. Π. Χάρη, Κλ. Παράσχο, Φ. Πολίτη καὶ Φαλταΐτς (πρώτους ποὺ σημειώναμε) δὲ μᾶς ἔχουνε δόσει ὁριστικὰ σημεία μιᾶς ἐργασίας τους γιὰ νὰ τοὺς κρίνουμε.

Γι' ἀφτὸ σκεφτήκαμε κάτι καλήτερο παίρνοντας παράδειγμα μιὰ τελεφταία ἔκδοση ἑνὸς βιβλίου ποὺ λάβαμε: Nos Ecrivains définis par aux-mêmes.—Μιὰ ἔρεβνα ποὺ τὴν ἀνάλαβε ὁ κ. Gaston Picard, βάζοντας διάφορες ἐρώτησες σ' ὅλους τοὺς λογίους τῆς Γαλλίας..—Σ' ἀφτὴ τὴν ἔρεβνα ἔχουνε ἀπαντήσει 96 λόγιοι.

ΖΗΤΟΥΜΕ ΑΟΙΠΟΝ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΛΟΓΙΟΥΣ ΜΑΣ, ΠΑΛΙΟΥΣ ΚΑΙ ΝΕΟΥΣ, ΝΑ ΜΑΣ ΑΠΑΝΤΗΣΟΥΝΕ ΣΤΑ ΠΙΟ ΚΑΤΩ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΜΑΣ.

Τὶς διάφορες αὐτὲς ἀπάντησες θὰ τὶς μαζέψουμε σ' ἕνα βιβλίο ποὺ θὰ ἐκδόσουμε γιὰ νὰ μείνει ἔτσι σὰν ἕνα ἱστορικὸ στὴ φιλολογία μας, γνώρισμα τῶ λογίω μας.

1) Πῶς δημιουργοῦνται τὰ βιβλία σας ; Μεταχειρίζεστε γιὰ τὸ καθένα πάντα τὴν ἴδια μέθοδο ; Συνειθίζεται νὰ δουλέβετε πάνω σὲ σχέδιο ἢ ἀκολουθᾶτε τὴ φανταισία σας ; Ἡ χαρὰ γιὰ ἡ λύπη σᾶς ἐμπνέει περισσότερο ; Συνειθίζετε νὰ ξαναδιορθώνετε ;

2) Γιὰ ποιοὺς γράφετε ; Ἔχετε ἰδιαίτερο ἀναγνωστικὸ κοινό ; Καὶ ποιὸ εἶναι ; Ποιὰ εἶναι ἡ ἰδέα σας, κάθε συγραφέας πρέπει νὰ γράφει γιὰ ὁρισμένο κόσμο ἢ γιὰ ὅσους διαβάζουν.

3) Εἴσαστε ἐφχαριστημένος ἀπὸ τὸ ἔργο σας ἴσαμε σήμερα ; Τί ἔχετε ἐκδόσει ἴσαμε σήμερα ; Τί ἑτοιμάζετε ; Ποιὰ ἀπὸ τὰ βιβλία σας δὲ σᾶς ἀρέσουνε σήμερα. Ποιὸ ἀγαπᾶτε περισσότερο ;

4) Ἔχετε σχηματίσει καμιὰ ἰδιαίτερη γνώμη γιὰ τὸ γλωσσικό μας ; Γλώσσα καὶ τέχνη ἔχουνε σκέση γιὰ σᾶς ; Κατὰ τὴ γνώμη σας ποιὸς ἀπὸ τοὺς λογίους μας παλιοὺς ἢ νέους μεταχειρίζεται καλήτερα τὴ Νεοελληνική μας γλώσσα ;

Θὰ στείλουμε καὶ ἰδιαίτερα γράμματα στοὺς λογίους μας, μὰ ἐπειδὴ πολλῶν τὴ σύσταση δὲν τὴ ξαίρουμε καλά, καὶ μπορεῖ νὰ παραπέσει κανένα γράμμα, τοὺς παρακαλοῦμε ν' ἀπαντήσουνε στὶς ἀπάνω ἐρώτησες τὸ γλυγορότερο:

«Φιλολογικὰ Τετράδια»

Γιὰ τὴ Φιλολογικὴ Ἔρευνα

Στοὰ Φέξη, 73, *Ἀθήνα.*

ΝΙΚΟΥ ΣΑΝΤΟΡΙΝΑΙΟΥ

Ο ΑΓΓΕΛΟΚΡΟΥΣΤΗΣ ΤΩΝ ΚΑΡΑΒΙΩΝ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Ὁ «ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΣ» εἴτανε καράβι Σπετσιώτικο, μπάρκο μπέστια μὲ τέσσερα ἄλμπουρα κ' ἔβανε φορτίο τρεῖς χιλιάδες τόνους.

Ἀπὸ τὴν πλώρη, ὥσαμε τὴν πρύμη, ὅλη του ἡ κορμοστασιὰ μιλοῦσεν ἀπὸ μοναχή της, πόσο μερακλῆς στὴ διατήρησή του εἴτανε ὁ καπετάνιος καὶ νοικοκύρης του, ὁ καπτὰ-Γιάννης ὁ Γκάκης. Οἱ μπογιές του παντοῦ φρέσκες καὶ πλυμένες ἀναδίνανε τὴν εὐωδιὰ τῆς πάστρας καὶ τὰ μπρούντζα του παντοῦ γυαλιστερὰ κατρεφτίζανε τὶς ὀμορφιές του· οἱ ἀρματωσιὲς κατραμωμένες, οἱ φελοῦκες ρεμετζαρισμένες κ' ἐφοδιασμένες στὴν ἐντέλεια, τὰ πανιά του λευκότατα σὰν καινουργιοπλυμένα ἄβαλτα νυφικὰ προικιά, καὶ δὲν εἶχε μιὰ γωνιὰ τὸ καράβι, ἀπὸ τὸ πόμολο στὸ μπαστούνι, ὥσαμε τὸ μπρούντζινο θυλήκωμα τῆς παρκέτας, ποὺ νὰ μὴ μιλοῦσεν ἀπὸ μοναχή της πόσο φρόντιζε γιὰ τὴ διατήρηση τοῦ «Ἀρχάγγελου» ὁ καπετάνιος κι Ἀφέντης του ὁ καπτὰ-Γιάννης ὁ Γκάκης. Ἐκεῖνο τὸ ταξίδι εἴτανε φορτωμένο ἀπὸ τὴ Βραζιλία γιὰ τὸ Τριέστι· εἴτανε δεκαπέντε μέρες ποὺ σαλπάρισε ἀπὸ τὸ Ρίο, καὶ τώρα βολτετζάριζε προσπαθώντας ν' ἀνηφορίσει γιὰ νὰ βρεῖ τὰ κατάλληλα ρέματα ποὺ θὰ τοῦ εὐκολύνανε τὸ ταξίδι πρὸς τὴν Εὐρώπη. Μὲ ὅλα τὰ πανιά του ἀνοιχτὰ ἀρμενίζοντας, σκαμπανέβαζε ρυθμικὰ καὶ λεβέντικα ἀπάνω στ' ἁπλόχωρα κύματα τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ μόνο στὸ τελευταῖο κατάρτι εἶχε χαμηλωμένη τὴν κόντρα μπούμα γιὰ νὰ διακρίνουνται καθαρὰ τὰ τέσσερα συνιάλα ποὺ εἶχε ἰσαρισμένα. Τὰ συνιάλα σύφωνα μὲ τὸ διεθνὴ κώδικα σημειώνανε : «Γυρεύω τὸ γληγορότερο γιατρὸ ἔχω ἄρρωστο βαριὰ τὸν καπετάνιο». Ὁ καπτὰ-Γιώργης ὁ δεύτερος, γυναικάδερφος τοῦ καπετάνιου, κρατοῦσε ὄρθιος κοντὰ στὴν τιμονιέρα τὸ κομάντο τῶν ἀρμένων καὶ ἀπὸ λίγο σὲ λίγο μὲ τὴ βίστα λόγκα στὰ μάτια ἔψαχνε προσεχτικὰ τὸ πέλαγο ἐλπίζοντας νὰ παρουσιαστεῖ στὸν ὁρίζοντα ἡ βοήθεια ποὺ ἀπελπιστικὰ γυρεύανε ἀνεμοδέρνοντας ὁρμητικὰ τὰ συνιάλα.

Οἱ ναῦτες, σὰν νὰ αἰστανόντανε τὸ κακὸ ποὺ βάραινε στὸ πλοῖο, ἀμίλητοι καὶ πρόθυμοι ὁδηγούσανε τὶς μανούβρες καθένας στὴ θέση του, νομίζοντας πὼς ἔτσι εὐκολύνανε τὴ βοήθεια νὰρθεῖ. Ὅταν πλακώνει, ὅπου κι ἂν εἶναι, συφορά, καθένας ἄθελά του προσπαθεῖ κάτι νὰ κάνει, σὰ νὰ αἰστάνεται πὼς μὲ τὴν προθυμία ξαλαφρώνει τὸ κακό. Πίσω, κάτω στὴν πρύμη ἡ κάμαρα τοῦ καπετάνιου βυθισμένη στὴ σιωπή· ἀπάνω στὸ τραπέζι στὴ μέση ἀνάκατα βαλμένα μπουκαλάκια διάφορα, τὸ ἕνα ξύδι, δυὸ τρία μὲ Ἁγιασμοὺς κι ἄλλα μὲ διάφορα νησιώτικα γιατροσόφια. Ἡ καπετάνισα, λεβεντοκαμωμένη μεστὴ γυναίκα τριάντα χρονῶν, μὲ ὅλη τὴν ρωμαΐκη εὐγενικὴ κι ἁδρὴ ὀμορφιά, ἀμίλητη κι ἀχνὴ μέσα στὴ Σπετσιώτικη μαντήλωσιά της φύλαε ἀκίνητη σὰν ἄγαλμα. Σὲ μιὰ κοκέτα στὸ βάθος ἕν' ἀγόρι τέσσερω χρονῶν κοιμᾶται, καὶ σὲ μιὰ φαρδιὰ διπλῆ κοκέτα κοιμᾶται σὲ βῦθος ὁ καπτὰ-Γιάννης ὁ Γκάκης, θαλασσινὸς γίγαντας σαρανταδυὸ χρονῶν ὀμορφάνθρωπος. Σαρανταοχτὼ ὧρες περάσανε ποὺ τοῦ κατέβηκε—Παναγία μου φύλαγε—μιὰ σκέπαση στὴν καρδιὰ δυνατή, ποὺ λίγο θὲ νἄμινησκε ξερός, μὰ τώρα, ὅσο καὶ νὰ ξαναπῆρε ἀπάνω του, κι ὅσο νὰ ξαναζωήρεψε τὸ αἷμα στὶς φλέβες του, ὡστόσο ἀπὸ κανενὸς τὴν καρδιὰ δὲ λιγόστεψε ὁ φόβος νὰ μὴν τοῦ κατέβει δεύτερη, καὶ χάσουν τὸν καπετάνιο.

Στὸ εἰκονοστάσι ὁ Ἅη Νικόλας ἀφέντης θαλασσοκράτης ὁλόχρυσος λαμποκοπάει ἀνάμεσα σ' ἄλλα μικρότερα εἰκονίσματα· τὸ καντῆλι λαμποκοπάει κι αὐτὸ κινούμενο ρυθμικὰ μὲ τὸ σκαμπανέβασμα ὅλου τοῦ

πλοίου. Ξάφνου ὁ καπετάνιος ἀνάγυρε.

— Μαριγώ... ἔκανε ἀδύνατα.

— Γιάννη μου... τινάχτηκε ἡ καπετάνισα ὁλοπρόθυμη μὲ μάτια λαμπερὰ ποὺ δείχνανε ἀντρίκια ἐνέργεια σὲ σῶμα καὶ σὲ ψυχή.

— Τὸ παιδὶ ποῦ εἶναι Μαριγώ ;

— Τόβαλα καὶ πλάγιασε, Γιάννη μου, ξαγρύπνησε τὸ καϋμένο ψὲς βράδι καὶ τόβαλα νὰ ἡσυχάσει.

— Καλὰ ἔκανες, ἄναψ' ἕνα φῶς, Μαριγώ, νὰ φωτίσει, νὰ σὲ βλέπω καλά· τί ὥρα νἆναι ;

— Κοντεύει σούρουπο, μὰ νὰ μὴ σὲ βλάψει τὸ φῶς, ἡσύχασε καλήτερα καπετάνιο νὰ διαφεντεφτεῖ τὸ πνέμα σου ἀπὸ τὸ βῦθος ποὺ σὲ τυράγνησε.

— Ὄχι ἄναψ' ἕνα φῶς, θέλω νὰ σὲ βλέπω καλά, γιατὶ ἔχω νὰ σοῦ μιλήσω.

— Ὁρισμός σου, ὅπως θέλεις... καὶ κινήθηκε ν' ἀνάψει φῶς νὰ φωτιστεῖ ἡ κάμαρα ποὺ μόλις ἔφεγγε σύθαμπα ἀπὸ τοὺς στρογγυλοὺς φεγγῖτες τοῦ πλοίου.

— Δὲν ἐπῆρε βέβαια χαμπάρι ἀκόμα τὰ συνιάλα μας κανένα ποστάλε ; ρώτησεν ὁ ἄρρωστος.

— Ὄχι, θέλουμε ἀκόμα σαράντα μίλλια νὰ πέσουμε ἀπάνω στὴ ρότα τους, δὲ βοήθησε καὶ σήμερα ὁ καιρός. Ἅη Νικόλα μου ἡ χάρη σου, ἔκανε γυρίζοντας ἡ καπετάνισα πρὸς τὸ εἰκονίσματα.

— Οὔτε θὰ βοηθήσει, στὸ πλάτος ποὺ ἀρμενίζουμε· τὰ πελτέμια βαστᾶνε πολύ, ἔτσι θὰ σιγανοπηγαίνουμε κ' ἐγὼ θὰ σβύσω, αἴ... Μαριγώ μου, ἔλα κοντά μου, ἄρχισε μὲ μιὰ προσπάθεια δυνατώτερη, νὰ λέει ὁ καπτὰ-Γιάννης, ἔλα κοντά μου νὰ σοῦ μιλήσω τὰ λόγια καὶ τὶς διάτες τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ.

— Ὁ Χριστὸς καὶ ἡ Παναγία μαζί σου, καπετάνιο, τί ἀπελπίζεσαι ; κουράγιο, κοίταξε νὰ ἡσυχάσεις νὰ διαφεντεφτεῖ τὸ πνέμα σου καὶ τὸ κορμί, ἄσετα, μάτια μου, τὰ λόγια τὰ γυναίκια.

— Δὲν εἶναι γυναίκια λόγια, Μαριγώ, ἀντρίκια λόγια εἶναι ποὺ σοῦ μιλῶ, στὸ βῦθος τοῦ ὕπνου ταραχτηκα ἀπὸ τὰ ὁράματα τὰ λαχταριστὰ τῆς γνώμης μου, καὶ σὰν ἄνοιξα τὰ μάτια μ' ἀγγελόκρουσεν ὁλοφάνερη ἡ στερνή μου ὥρα στὸν ἀπάνω κόσμο κ' ἔπειτα τὸ καταλαβαίνω πὼς θὰ πεθάνω, γιατὶ τώρα αἰστάνουμαι μιὰ δύναμη καινούργια μέσα μου, εἶναι ἡ δύναμη τοῦ Θανατᾶ, ἔλα κοντά μου κι ἄκουσε τὴ διάτα καὶ τὸ κομάντο· ἡ καπετάνισα δάκριζε σιγά. — Καπετάνισα !... ἔκανε βροντοφωνότερα, κλαίς ; Ἐσὺ κλαίς, ποὺ εἶσαι ἡ ἐλπίδα μου ; ἐσὺ ποὺ θὰ διαφεντέψεις τὸ ἔχει μας καὶ θὰ καπετανέψεις τὸ καράβι ; Δέκα χρόνια σὲ ταξιδεύω μαζί μου, καπετάνισα, μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ σὲ μάθω νὰ μὴν κλαίς. Σκούπισε τὰ μάτια της ἡ Μαριγὼ κ' ἔπειτα μὲ φωνὴ πειθαρχικὴ στέρεη κι ἀδάκρυτην εἶπε:

— Ὅρισε ὅ τι ὁρίζεις καπετάνιο μου.

— Γειά σου, ξακολούθησε εὐχαριστημένος ὁ ἄρρωστος, Μαριγώ μου, τὸν «Ἀρχάγγελο», τὸ παιδί μας καὶ τὰ μάτια σου. Ὁ ἀδελφός σου, ὁ καλός μου φίλος ὁ καπτὰ-Γιώργης, θὰ εἶναι καπετάνιος στὰ χαρτιά, ἐσὺ ὅμως θᾶσαι σὲ ὅλα καπετάνισα. Μὴ μακραίνεις ποτὲς καὶ μὴ λείψεις παραπάνω ἀπὸ εἰκοσιτέσσερις ὧρες μέσα ἀπὸ τὸ καράβι. Σοῦ τὸ παραδίνω καινούργιο, παλαμισμένο, φρεσκομπογιατισμένο, ὁλοκάθαρο, παρθενικό, λαχτάρα καὶ μεράκι σωστὸ πρύμα πλώρα σὲ ἀρματωσιές, σὲ ἄρμενα, σὲ ξόμπλιο. Ὅρκο βαρὺ σοῦ κάνω καπετάνισα καὶ μὴν τὸν καταφρονέσεις, ἔτσι, καὶ καλήτερα φρόντιζε καὶ γνοιάζου τὸν «Ἀρχάγγελο» γιατὶ ἡ ψυχή μου ποὺ θ' ἁπλωθεῖ στὰ πέλαγα, θὰ βρα'νει καὶ θὰ χυθεῖ λάμια φριχτὴ νὰ τονὲ καταπιεῖ, ἂν νιώσει πὼς ἄπραγος λερὸς κι ἀνέγνοιαστος, γιὰ ταξιδεύει στὶς μικροθάλασσες ντροπιασμένος, γιὰ κοίτεται σὲ λερὸ λιμάνι. Μαριγὼ τὸ καράβι λεβέντικο νὰ τὸ βαστάξεις, νὰ μπαίνει καμαρωμένο στὰ μακρυνὰ ξένα λιμάνια καὶ περήφανο στὶς Σπέτσες, στὸ Γαλαξείδι, στὴν Πάτρα, στὴ Σύρα, στὸν Πειραιᾶ, στὴν Πόλη καὶ νὰ λένε: «Χαρὰ στὸν «Ἀρχάγγελο» τοῦ καπτὰ-Γιάννη τοῦ Γκάκη».

Ὁ καπετάνιος κοντοστάθηκε νὰ ξανασάνει, ἡ καπετάνισα ξεροκατάπινε μὲ κόπο χωρὶς νὰ χαλάσει ἡ ὄψη της πάντα ἀκούοντος μὲ μάτια λαμπερὰ καὶ ἐνεργητικά, τὸ καράβι σάλευε ρυθμικά. Σὲ λίγο ὁ καπετάνιος ξακολούθησε :

— Μαριγώ, τὸ παιδί μας, τὸ μοναχοπαίδι μας, τὸ Θωμᾶ. Τὸ ἀνανοοῦμαι καὶ βραίνει ἡ ψυχή μου, πόσες φορὲς λογάριασα νὰν τὸ ἀναστήσω μὲ τὰ χέρια μου, νὰν τὸ μάθω νὰ κυβερνάει τὰ καράβια, ν' ἀγαπάει τὴ θάλασσα, ν' ἀναγνωρίζει τὰ λιμάνια, νὰ διαβάζει τὴ Χάρτα, νὰ κουμπασάρει τοὺς καιρούς, νὰ μετράει τὸν Ἥλιο μὲ τὴν παλέστρα, νὰ μάθει τὰ ρεγουλαμέντα τῶν λιμανιῶν της, νὰ τόνε δῶ νὰ σαλπάρει, νὰ τὸν παρακολουθήσω νὰ τραβερσάρει μὲ φουρτούνα καὶ νὰ τὸν καμαρώσω στὸ φοῦντο καὶ στὸ ρεμέντζο. Ποιὸς θὲ νὰ μάθει τὸ παιδὶ ἀπὸ συνιάλα ; ποιὸς ἀπὸ νόμο καναλιοῦ ; ποιὸς θὸ τοῦ δείξει τὶς ξέρες ; μὲ ποιόνα θὰ πρωτοαγναντέψει τὰ φανάρια, τὰ καραβοφάνερα, τοὺς φάρους ; ποιὸς θὰ τοῦ μιλήσει γιὰ σκαντάλιο ; γιὰ τὸ ρέμα τὸ βαθί ; γιὰ τὴν ἄπιστη ἐμμουδιά ; καὶ ποιὸς θὰ τ' ὁδηγήσει ν' ἀλαργέβει ἀπὸ τὸν μπάγκο τὸν μπαμπιέση ; Καὶ ποιός, Μαριγὼ μου, θὰν τοῦ μάθει τὰ ντερέσα τοῦ καραβιοῦ, γιὰ ναῦλο, γιὰ σταλίες, γιὰ ἀβαρία γιὰ ναυτοδάνειο, ποιὸς θὰ τὸν ὁδηγήσει στοὺς λογαριασμοὺς καὶ θὰ τοῦ δείξει πῶς μοιράζουνται μερίδια ; Ἀπέραντη ποὺ εἶναι ἡ τέχνη μας, τόση, ποὺ δὲ θὰ τὴ χωρέσει ποτὲς ὁ νοῦς τ' ἀθρώπου. Ἔλεγα ποὺ λές, πὼς θὰ γέραζα, ν' ἀξαίνει τὸ παιδὶ καὶ ν' ἀρχίσω ἀπὸ τὶς μικροδουλιὲς τῆς κουβέρτας, ὥσαμε τὶς ξωτικὲς μανούβρες στὶς τραβερσάδες τῆς ἀνοιχτῆς θάλασσας, νὰ τοῦ μαθαίνω

ὅλα τὰ ψιλολόγια τῆς ναυτοσύνης, νὰ μάθει νὰ κάνει καρυδόκομπους στὰ σκοινιά, νὰ κάνει καδελίτσες στοὺς κάβους, νὰ πλέκει μὲ ξαντὸ κανάβι μπουκάλες γιὰ τὸ κρασὶ καὶ τὶς προμήθειες, νὰ τοῦ δυναμώσω τὰ μπράτσα στὴν Ἔγια μόλα τοῦ ρεμέντζου, νὰ τονε μάθω νὰ κόβει τὸ μάτι του στὴ μανούβρα τοῦ τιμονιοῦ, νὰ μάθει νὰ ράβει καὶ νὰ μπαλώνει τὰ πανιά, νὰ φκειάνει μὲ καραβόπανο κουβάδες, νὰ τονὲ δῶ νὰ σκαρφαλώσει στὸ πόμολο τοῦ μεσιανοῦ ἄλμπουρου, καὶ νὰ αἰστανθῶ τὰ μάτια του νὰ γεμίσουνε μὲ τὴν ἀπεραντοσύνη τοῦ πελάου. Πόσες φορὲς λογάριασα νὰ αἰστανθῶ στὸ παιδὶ ξανανιωμένο τὸν Ἑαυτό μου, νὰ κυβερνᾶ τὸν «Ἀρχάγγελο».

— Καπετάνιο, κουράζεσαι καὶ ξαστενεῖς.

— Ὄχι, Μαριγώ, ὄχι, δὲν κουράζομαι, δυναμώνω καὶ ξαναζῶ νὰ λέω τὶς ἔγνοιες τῆς θάλασσας, ἄκουσέ με, Καλή μου, κ' ἔτσ ὡς τὴν κλαίω τὴν ἔρμη μου ζωὴ ποὺ χάνεται λεγετήνα σὰν παραμύθι τοῦ παιδιοῦ νὰ γίνουνε δρακόντοι τὰ λόγια, νὰ τοῦ στερεώσουνε τὴν ψυχὴ στὴ θάλασσα καὶ νὰ γίνει ἄξιος τοῦ Πατέρα του κληρονόμος, μὲ ὅλη τὴ λαχτάρα καὶ τὴ δύναμή μου, ἔτσι ὡς τὸν ἔσπειρα.

— Νὰ τοῦ πεῖς γιὰ τὸ ἄσπρο τοῦ Βοριᾶ, γὰ τοὺς κύκλους τοῦ φεγγαριοῦ, γιὰ τὶς Πῆχες, τὰ τρία ἀστέρια, νὰ τοῦ πεῖς γιὰ μπουνάτσα ποὺ δὲν ταξειδεύετια καὶ νὰ τοῦ παραστήσεις τὶς φουρτοῦνες ποὺ ἀρμενίζουμε ξυλάρμενοι· μάθε τον τὴν Πεντάλφα, νὰ τηνὲ κάνει μὲ μαχαίρι μαυρομάνικο, νὰ διαλύνει τὰ Δαιμόνια ποὺ τριγυρίζουνε Σίφουνες νὰ καταπιοῦνε τὰ πλεούμενα.

Ὁδήγησέ του τὸ ξόρκι τὸ μεγάλο, λουλούδια ἀπὸ τὸν Ἐπιτάφιο καὶ λαμπάδα μὲ θυμίαμα ἀπὸ τὸν Ἅγιο Τάφο. Ἀπάνω στὴν κουβέρτα θὰ φέρνει τὸν Ἅη Νικόλα Ἀφέντη Θαλασσοκράτη, θ' ἀνάψει τὸ κερὶ μέσα σὲ φανάρι κ' ἕνας Παρθένος μέσ' ἀπ' τὸ καράβι θὰ πάρει τὴ Ρομφαία, θὰ σχηματίσει τὴν πεντάλφα, θὰ κάνει ἀγέρινο σταυρὸ στὸν αἰθέρα κι ἀγοῦ πεῖ :

— «Ἰησοῦς Χριστὸς Νικᾶ κι ὅλα τὰ κακὰ σκορπᾶ» θὰ χτυπήσει στὰ στήθια καὶ θὰ καρφώσει τὸ Δαιμόνιο. Ἂν εἶναι Παρθένος ποὺ κάνει τὸ ξόρκι, ἀδύνατο νὰ μὴ λυθεῖ καὶ νὰ μὴ σκορπίσει ὁ Σίφουνας, ἂς εἶναι κι ἀπὸ τὸ φοβερώτερο Δαιμόνιο. Τὸ παιδὶ νὰ πιστεύει καὶ νὰ ἐνεργεῖ.

Κάθε χρόνο νὰ μὴν ἀσιοχεῖ τὸ λάδι καὶ τὸ κερὶ νὰ πέμπει στὴ Μεγαλόχαρη στὴν Τῆνο καὶ νὰ στέλνει τὶς ὁρισμένες προσφορὲς γιὰ τὶς ψυχὲς τῶν θαλασσοπνιγμένων του.

— Ὅλα ὡς τὰ λὲς καπετάνιο τὰ λόγια σου, ἀλυσίδες διπλοδεμένες μὲ τὴ Χάρη τοῦ Θεοῦ θὰ τὰ φυλάξω, μὰ Γιάννη μου ἡσύχασε... ἄξαφνα τὸ καράβι πήδηξε πιὸ θαρετὰ κι ὅλα τὰ κινητὰ ἔπιπλα τῆς καμπίνας παραμερίσανε, τὰ εἰκονίσματα στὴ θέση τους τρίξανε.

— Ὄχι δὲν ἡσυχάζω, θέλω νὰ σ' ἀφήσω σὲ ὅλα διάτα. Κατέβασέ μου τὴ Μεγαλόχαρη, Μαριγώ, καὶ τὸν Ἅγιο θέλω νὰ τ'ἀνασπαστῶ. Ἡ καπετάνισα ἀκλόνητη ἔφερε τὰ εἰκονίσματα, γύρισε πλαγιαστὰ ὁ καπετάνιος, ἔκανε τὸ σταυρό του, γιὰ λίγα λεφτὰ προσευχήθηκε μέσα στὸ νοῦ του καὶ ν' ἀνασπάστηκε· δυὸ δάκρια χοντρὰ κυλίσανε ἀπὸ τὰ μάτια του ποὺ γενήκαν ἔπειτα σὰ μικρὰ ποταμάκια καὶ σιγανοτρέχανε· ὡς τόσο μὲ φωνὴ στέρεη κι ἄκλαυτη ξακολούθησε :

— Τώρα ἐσένα νὰ μιλήσω, Μαριγώ μου, δώδεκα χρόνια σ' ἔχω στὴν ἀγκαλιά μου κι ἀνάμεσα σὲ φιλιὰ καὶ σὲ χάδια, σοῦ ἀνιστόρησα τὶς λαχτάρες, τοὺς πόνους, ὅλο τὸ Εἶναι μου. Ἀπὸ τὰ πιὸ μικρὰ ὥσαμε τὰ πιὸ μεγάλα μυστικὰ τῆς Τέχνης μου καὶ τῆς Ζωῆς μου, τὰ ἔμαθες μὲ φιλιὰ ἀπὸ τὰ χείλια μου καὶ τὰ ἔνιωσες ἀπὸ τοὺς παλμοὺς τῆς καρδιᾶς μου, γένηκες πιὰ Ἐσὺ—Ἐγώ, καὶ ξαίρεις καὶ νιώθεις τὸ κάθε τι. σὰ θὰ κλείσω τὰ μάτια μου, δὲ θὰ πεθάνω, γιατὶ θ' ἀφήσω στὴ θέση μου Ἐσένα ποὺ εἶσαι ὅτι κ' Ἐγώ. Μόνο σημάδι ποὺ σκοντάφτει τὸ ὁμοούσιό μας εἶναι πὼς εἶσαι γυναίκα καὶ εἶμαι ἄντρας, εἶσαι καὶ νέα, καημένη Μαριγώ, διψᾶ ἀκόμα τὸ κορμί σου ἀπὸ χάδια κι ἀπὸ φιλιὰ κ' ἐγὼ ὁ ἄντρας σὰ θὰ σβύσω θὰ σοῦ λείψουν· σταύρωσε τοὺς κόρφους σου, Μαριγώ, νὰ μερώσει τὸ αἷμα σου, καὶ σταύρωσε τὴν κοιλιὰ καὶ τὸν ἀφαλό σου νὰ ξορκιστεῖ ὁ Πειρασμὸς ποὺ τυραγνάει καὶ ἀνάβει τὶς σάρκες, σταυρώσου ἁλάκαιρη καὶ μὴ λερώσεις οὔτε τὰ σεντόνια μου μηδὲ τ' ὄνομά μου, ἐσένα ἀφήνω νὰ εἶσαι στὸν κόσμο ὁ καπτὰ-Γιάννης ὁ Γκάκης.

Αὐτὸ τὸ σταύρωμα θέλω ἀπὸ σένα γιὰ νὰ διαβαίνει ὁλόασπρο, τιμημένο καὶ περήφανο τὸ καράβι ταξιδεύοντας παντοῦ τὸ ὄνομα, τὰ ἔργατα, τὶς γνῶμες καὶ τὴ Γενιά μου.

Ἐδεμὴ βαριόμοιρη ἀνίσως καὶ μοῦ καταφρονέσεις καὶ ξαστοχήσεις τὸν «Ἀρχάγγελο» νὰ ρέψει σὲ μικροτάξιδα ἄπραγος λερὸς ἀξαρμάτωτος, καὶ ρεμπελέψει τὸ παιδὶ καγίνει ἡ ντροπής μου καὶ σὺ παθιάρα γυρέψεις τὴ ζωὴ ποὺ σοῦ μένει νὰ τὴν περάσεις σὲ καινούργια ἀγάπη, σὰν μιὰ μικρογυναικούλα, ἀντὶς σταυρωμένη Ἀφέντρα καπετάνισα, τότες θὰ γίνει ὁ «Ἀρχάγγελος» στοιχειὸ πανέμορφο πλεούμενο νὰ ζεῖ μόνο στὰ φρένα καὶ στὶς καρδιὲς τῶν θαλασσινῶν κατὰ ποὺ τοῦ ἄξιζε νὰ ζεῖ καὶ στοιχειὸ κακῆς ὥρας ὅραμα ποὺ θὰ ἀγγελοκρούει τὰ καράβια καὶ θὰν τὸ βλέπουν οἱ θαλασσοδαρμένοι ναυαγοὶ πάντα σὰν τοὺς μέλλεται γιὰ στερνὴ φορὰ ν' ἀγναντέψουν τὸν ἀπάνω κόσμο. Μαριγώ, ποτέ σου νὰ μὴ δειλιάσεις ἀκλόνητη καὶ στέρεη νὰ κυβερνᾶς, κι ἂν ἔρθει ὥρα ποὺ ἄθελά σου, ἐξ αἰτίας θεϊκῆς γιὰ νὰ γείνουνε τὰ γραφτά, ξεπέσει ὁ

«Ἀρχάγγελος», γιὰ τὸ παιδί, ὁ ἴσκιος μου ὁ πολυόμματος θὰ ὁδηγήσει τὸ καράβι σ' ἀγαθὸ λιμάνι. Τὰ στερνὰ τοῦτα λόγια ὁ καπετάνιος τ' ἀράδιασε μὲ κάποιον ἀγώνα, κ' ἡ καπετάνισα ἀνατριχιάζοντας σύγκορμη ἀπὸ τὸ βάρος τόλμησε :

— Τί τετοιοβάνεις μὲ τὸ νού σου, Γιάννη μου, ἐμεῖς ἀκόμα ζωὴ ἔχομεν ὁμπρός μας καὶ μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ὁ ἴσκιος σου πάντα στὴ ρότα τὴν καλὴ καὶ σ' ἀγαθὸ λιμάνι ὁδηγάει τὰ ἔργα, τὶς γνῶμες σου καὶ τὸ καράβι, μὰ παρακουρέστηκες, ἀφέντη μου, καὶ θὰ σὲ βλάψει.

— Ὁ ἴσκιος μου ; ναί· μὰ φιλαόσουνα μὴ φύγεις ἀπ' τὸν ἴσκιο μου καὶ χαθεῖ, καὶ σὰ χαθεῖ ποῦ θὰ πᾶς νὰ διαφεντέψεις τὸ εἶναι σου ἀπὸ τὴ λάβα τὴν κοφτερὴ τῆς κοινῆς γνώμης. Κάθε κληρονομιά, κάθε γνώμη, ὅσο τηνὲ κρατᾶς στὴν καρδιὰ κι ὅλο γιὰ δαύτηνε πασκίζεις μὲ πίστη καὶ μὲ ἀγάπη πάει καλά, δύναμη καὶ λαμπράδα τηνὲ ζώνει, περίβλεφτος γίνεται ὁ δρόμος της καὶ σὺ τῆς παλικαριᾶς σου ἀφέντης κράζεις κι ἄλλους νὰ σ' ἀκλουθήσουν, εἰδεμὴ καὶ γίνεις ἄπιστος καὶ μιὰν ἀδύνατη στιγμὴ ξαστοχήσεις τὸν πόθο σου, κι ἂς εἶναι καὶ γιὰ μιὰ στιγμὴ φωλιάσει στὴν ψυχή σου κάτι ταπεινότερο, τότες χάθηκαν ὅλα, ρέβει ἡ λαχτάρα, γκρεμίζεται ἡ κληρονομιά, χάλασε ἡ γνώμη, στοιχιώνει καὶ γκρεμοβολάει συθέμελο κυνηγώντας ἄλλα φρένα νὰ στεριώσει, κι ὅσο δὲ βρίσκει τὰ φρένα ποὺ γυρεύει, γίνεται ὁ βραχνὰς τῶν ποδοπλανταγμένων, ἔτσι εἶναι, Μαριγώ μου, καὶ τὰ καράβια λαχτάρες κληρονομιές, γνῶμες ποὺ ζοῦνε περισσότερο στὰ φρένα στοιχιωμένα, κυνηγῶντας τὰ πλεούμενα, παρὰ στὴ θάλασσα γι' αὐτὸ φιλαόσουνα μὴ φύγεις ἀπὸ τὸν ἴσκιο μου καὶ στοιχιώσει ὁ «Ἀρχάγγελος».

Αὐτὰ τὰ λόγια ὁ καπετάνιος τὰ εἶπε μὲ δροσερὴ γαλήνη κι ἀταραξία, ἡ καπετάνισα δὲν ἀντιμίλησε γιὰ νὰ μὴν τὸν κουράσει μὲ τὴν ὁμιλία παρὰ ἔγυρε ταπεινὰ τὸ κεφάλι μὲ σχῆμα ὑπομονῆς σὰ νὰ δέχτηκε ὅλα τὰ λόγια κατάκαρδα, ὁ καπετάνιος μὲ τὰ μάτια παρακολούθησε ὅλη αὐτὴ τὴ σιωπηλὴ ὑποταγὴ καὶ μὲ τρεμάμενη φωνή :

— Ἔλα κοντά μου, τῆς ἔκανε, τηνὲ πῆρε στὰ μπράτσα του ποὺ εἶχαν ἀκόμα ὅλη τὴ δύναμη ἑνὸς κοινοῦ ἄντρα καί :

— Μαριγώ μου κακομοίρα—τῆς εἶπε ἀγκαλιάζοντάς την καὶ κοιτώντας την ἐπίμονα στὰ μάτια, κ' οἱ δυὸ μονάχοι τους παραδωθήκανε γιὰ λίγα λεφτὰ σὲ φιλιά, τὰ πρόσωπά τους θερμοβραχήκανε δακρισμένα καὶ σὰ χωριστήκανε ὁ καπετάνιος πλαγιάζοντας πάλε στὴν κοκέτα ψιθύρισε μονάχος του: — Ἄμοιρη Μαριγώ...

***

Περάσανε σαράντα ὧρες, ὁ καπετάνιος εἶχε συνέρθει καλήτερα, ἡ καπετάνισα ἀναθάρρησε, κ' οἱ ναῦτες ζωηρέψανε, ὁ καπτὰ-Γιώργης κρατώντας τὸ κομάντο τῶν ἀρμένων, ἄρχεψε κάτι νὰ ἐλπίζει· ὡστόσο τὰ συνιάλα τὰ εἶχε ἀφημένα ἀνάλαχτα στὸ τελευταῖο κατάρτι ν' ἀνεμοδέρνουνε ζητώντας βοήθεια. Ὁ «Ἀρχάγγελος» εἶχε καβατζάρει τὰ ρέματα κι ἀρμένιζε ἀπάνω στὴ ρότα ποὺ τραβᾶνε ταξιδεύοντας τα ποστάλια. Τώρα ὁ καπτὰ-Γιώργης ξέταζε μὲ περισσότερη προσοχὴ κ' ἐλπίδα τὸν ὁρίζοντα· ἡ ἀδερφή του μιὰ στιγμὴ ποὺ ἡσύχαζεν ὁ καπετάνιος ἐβγῆκε στὴν κουβέρτα νὰ διεῖ τὸν ἀδερφό της.

— Πῶς εἶναι ; τὴν ἀρώτησε.

— Καλήτερα, ὅλο καὶ πιὸ ἥσυχος φαίνεται· τώρα κοιμᾶται πάλι, τί λές, Γιώργη, θὰ τὴ γλυτώσει ; νὰ μὴν τοῦ ἔρθει, Παναγιά μου, ἄλλη σκέπαση.

— Ξαίρω κ' ἐγώ, ἔκανε συλλογισμένος ὁ ἀδερφός της, ἂν δὲν τοῦ ἔρθει ἄλλη φορά, ἐλπίζω ν' ἀνταμώσουμε καὶ κανένα ποστάλε νἀρθεῖ νὰ τονὲ διεῖ κανένας γιατρός, ἴσως τοῦ δώσει κανένα ρεμέντιο καὶ δοῦμε καλητέρεψη, τώρα λὲς ὅλο κ' ἡσυχάζει, αἴ ;

— Ναί, γιατὶ μάρωτᾶς ἔτσι ὕποφτα, μήπως εἶναι κακὸ σημάδι ποὺ εἶναι ἥσυχος ;

— Ἄ ! μπά, κανεὶς δὲν ξαίρει τὶ εἶναι κακὸ σημάδι, πρῶτα ὁ Θεὸς ἂς ἐλπίζουμε περαστικά.

— Ἀμήν, Χριστέ μου, πάω πάλε κάτω, Γιώργη, ἔκανε ἡ καπετάνισα κι ἀπὲς ἀγναντέβοντας τὸν Ὠκεανό, δὲ βλέπεις ἀτυχία νὰ μὴν ἀνταμώσουμε κανένα πλοῖο. Τράβηξε στὸ ταμπούκιο, ὁ καπτὰ-Γιώργης τὴν ἀκλούθησε μὲ τὸ μάτι του ὥσαμε νὰ κατεβεῖ, κι ἀπὲς μέσα του ἀνανοήθηκε. — Δυστυχισμένη, θαρρῶ πὼς ἔχει τὴν καλητερωσύνη τοῦ θανάτου, αὐτὴ ἡ καλητερωσύνη καὶ ἡ ἡσυχία ποὺ τὸν ἔπιασε δὲ μοῦ φαίνεται καλό.

Ὁ «Ἀρχάγγελος» ταξίδευε κείνη τὴν ἡμέρα πολὺ γαλήνια, εἶχε πάψει τὸ σκαμπανέβασμα, τὰ κύματα εἶτανε στρωτά, ὁ ἀγέρας ἀλαφρὴς καὶ φρέσκος, γεμίζανε τὰ πανιά του, καὶ γέρνοντας ἀλαφρὰ στὴ μάσκα του ἀρμένιζε γλήγορος, λεβέντης κι ἄξιος, ἔτσι ὅπως ἔζοῦσε στὴν ψυχὴ τοῦ καπετάνιου του· ἡ σκιά του ἀδρὴ ἁπλωνότανε ἀπάνω στὰ κύματα καὶ γλυστροῦσε ἀπὸ τὸ ἕνα κύμα στὸ ἄλλο, ἐνῷ ὅλη του ἡ κορμοστασιὰ καθρεφτιζότανε στὰ βαθιά, ἀναδίνοντας ἄλλη μιὰ φορὰ τὴν ὀμορφιά του, ποὺ ὁλόενα ἔσκιζε τὴ θάλασσα, ἀφίνοντας πίσω της ἀρφανεμένα τὰ νερὰ ποὺ τὴν κατρὲφτισαν, νὰ στριφογυρίζουνε κλαψιάρικα στὸ αὐλάκι, ποὺ φλοίσβιζε βοηχτὰ πίσω ἀπὸ τὸ τιμόνι του, καὶ ξεψυχοῦσε ἀλάργα ἀγναντέβοντάς τον, μιὰ γιὰ πάντα. Ἔτσι, πολλὰ ὄμορφα πράματα ταξειδεύουνε μιὰ φορὰ μέσα στὰ κύματα τοῦ νού μας, κι ἀπὲς ἀρφανεύουν οἱ λογισμοί μας μὴ μπορώντας ,καὶ μὴν ἐλπίζοντας νὰ ξανακατρεφτίσουν τὴν ὀμορφιά, ποὺ περνᾶ σὰ σκιὰ καραβιοῦ, ἀπάνω στὸ ἀπέραντο Ὠκεανό.

Ὁ «Ἀρχάγγελος» μὲ τὸ μασκάρισμα ἔτριζε, οἱ σταυρωσιές του βογγούσανε ἀπὸ τὸ βάρος τοῦ φρέσκου ἀγέρα, καὶ τὸ πλοῖο προχωροῦσε ὁλόενα γληγορότερα.

Ὁ καπτὰ-Γιώργης στὴν τιμονιέρα σὰν ξαφνισμένος ἀπὸ κάποια συλλογὴ τινάχτηκε, ἔκανε μερικὰ βήματα ἀπάνω κάτω, ἀπὲ στάθηκε, κοίταξε γύρω γύρω.

(Συνέχεια).

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΒΕΛ. ΦΡΕΡΗ: «Γιάννης Σαβαὼθ καὶ ἄλλα διηγήματα». — Ἐκδότης Νικόλαος Ἀλικιώτης, Ἡράκλειον. Γιμὴ δραχ. 12.50. — Ἂν ἔκρινε κανεὶς ἀπὸ τὶς ἀλλεπάλληλες ἐκδόσεις διηγηματικῶν συλλογῶν, θἄπρεπε νὰ συμπεράνει ὅτι στὴν ἐποχή μας τὸ διήγημα εἶναι τὸ λογοτεχνικὸ εἶδος ποῦ ἀκμάζει στὸν τόπο μας. Καὶ ἀκριβῶς τὶς ἡμέρες αὐτὲς διάβαζα ἕνα κριτικὸ σημείωμα τοῦ Ἄλκη Θρύλου, στὸ ὁποῖο δίνεται μιὰ σύντομη ἐξήγηση αὐτοῦ τοῦ φαινομένου. Ὁ Ἄλκης Θρύλος ἔχει τὴ γνώμη ὅτι ἡ ἐποχή μας εἶναι ἀντιλυρική, ἀκατάλληλη γιὰ τὸ τραγοῦδι στὴν κυριολεχτικὴ ἔννοιά του. Πιθανόν. Αὐτὸ ὅμως ἀσφαλῶς δὲ μποροῦμε νὰ τὸ πάρουμε γιὰ ἐπιχείρημα καὶ νὰ ποῦμε ὅτι σήμερα εἶναι εὐκολώτερο νὰ γίνει κανεὶς καλὸς διηγηματογράφος ἀπὸ ἄλλοτε. Ἀντίστροφη ἀπόδειξη εἶναι ὅτι καὶ τὸν καιρὸ ποὺ ἡ ἐποχὴ δὲν εἶταν ἀντιλυρική,—ἐδῶ καὶ δέκα, εἴκοσι χρόνια,—γράφτηκαν τόσα ἄσκημα τραγούδια, γιὰ τὰ ὁποῖα ἡ καλαισθησία τῶν «νέων» φρίττει, δίνει καὶ γίνονται ἀφορμὴ σὲ τόσους διαπληχτισμοὺς μὲ τοὺς «παλιούς». Ἐγὼ νομίζω ὅτι γιὰ τοὺς περισσότερους ἡ διηγηματογραφικὴ ἐμφάνιση εἶναι ζήτημα μόδας καὶ ἐκδοτικῆς ἐπιτυχίας ἴσως,—τὸ πεζογράφημα πουλιέται πάντα εὐκολώτερ' ἀπὸ τὸ στίχο,—χωρὶς ν' ἀποκλείεται ὅτι ἡ ἐποχή μας εἶναι ἀληθινὰ κατάλληλη γιὰ τὸν πεζὸ λόγο καὶ γιὰ τὴ σύνθεση γενικά, ἀφοῦ σὰν μεταπολεμικὴ ἐποχὴ εἶναι κορεσμένη ἀπὸ διανοητικότητα καὶ περισυλλογή.

Ὁ κ. Βελ. Φρέρης χωρὶς ἀμφιβολία εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς νέους λογοτέχνες μας, ποὺ ἄρχισε νὰ γράφει διηγήματα, ἀφοῦ βεβαιώθηκε πρῶτα ὅτι τὸ διήγημα εἶτανε τὸ εἶδος μὲ τὸ ὁποῖο θὰ διατύπωνε καλήτερα τὶς σκέψεις του. Γιατὶ ὁ κ. Φρέρης εἶναι προπάντων ἄνθρωπος ποὺ σκέπτεται, ποὺ ἔχει ἀνησυχίες καὶ προσπαθεῖ μὲ τὰ μέσα τῆς Τέχνης νὰ τοὺς δώσει τὴν ἐκφραστικώτερη καὶ διαρκέστερη μορφή. Τὸ τελευταῖο βιβλίο του «Γιάννης Σαβαὼθ» εἶναι ἀκριβῶς μιὰ ἀναζήτηση, ἕνα ἐρωτηματικό. Ὁ Γιάννης Σαβαὼθ, ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸν ὁποῖο ἀσχολεῖται ὁ κ. Φρέρης στὸ βιβλίο του αὐτό, εἶναι ὁ ἄνθρωπος ὁ ἀδικημένος ἀπὸ τὴ Φύση στὴν ὄψη, ἀλλὰ καὶ στὴ σκέψη, ἕνα εἶδος ἠλιθίου μὲ ἀφόρητη ἀσκήμια καὶ συμπαθητικὴ ἀνοησία. Μᾶς τὸν παρουσιάζει ἐργάτη σ' ἕνα λατομεῖο, κυριεμένο ἀπὸ ἕναν ἀταίριαστο ἔρωτα,—ἐρωτεύεται τὴν τηλεφωνήτρα τῶν γραφείων τοῦ λατομείου,—καὶ κυκλωμένο πότε ἀπὸ τὴν ἀναισθησία καὶ τὴ σκληρότητα τῶν ἀνθρώπων, ποὺ τὸν μεταχειρίζονται μέσο γιὰ διασκέδαση, καὶ πότε ἀπὸ τὴ συμπόνια καὶ τὴν παρηγοριά. Ὁ κ. Φρέρης περνάει τὸν ἥρωά του ἀπὸ πολλὲς διακυμάνσεις δυστυχίας, τὸν παρακολουθεῖ ὥς τὸ φρενοκομεῖο καὶ προσπαθεῖ νὰ μᾶς συγκινήσει μὲ τὶς ἀτυχίες του. Μὰ ὅταν τελειώσουμε τὴν ἀνάγνωση τοῦ βιβλίου, ρωτᾶμε τὸν ἑαυτό μας: τί εἶναι αὐτὸς ὁ Γιάννης Σαβαὼθ; Ἕνας πιεζόμενος ἄνθρωπος ἀπὸ τὶς σημερινὲς κοινωνικὲς συνθῆκες,—ὅπως θέλει νὰ τὸν παρουσιάσει μὲ τρόπο ὁ συγγραφέας βάζοντας ἐντελῶς ἄκαιρα στὸ στόμα δυὸ ἐπαναστατικὲς φράσεις,—ἢ μιὰ ρομαντικὴ στιγμὴ ποὺ ἁπλώθηκε σὲ ὁλόκληρη ἱστορία; Κ' ἐνῶ θἄπρεπε νὰ συμβαίνει τὸ πρῶτο,—μᾶς εἶναι γνωστὲς οἱ ἐπαναστατικὲς ἰδέες τοῦ κ. Φρέρη ἀπὸ τὸ πρῶτο βιβλίο του τὰ «Πρωτοβρόχια»,—συναντοῦμε τὴ δεύτερη περίπτωση κατὰ ἕναν τρόπο ποὺ μᾶς κάνει νὰποροῦμε. Ὁ Γιάννης Σαβαὼθ ἔχει βέβαια διάφορα ἄλλα προτερήματα. Ἡ ἀφήγησή του εἶναι στρωτή, ἡ φράση του ἀρκετὰ δουλεμένη (ἐκτὸς ἀπὸ τὸ διάλογο ποὺ εἶναι σχεδὸν ἀποτυχημένος σ' ὅλα τὰ σημεῖα), οἱ περιγραφές του πολλὲς φορὲς ζωηρότατες καὶ ἡ ἀρχιτεκτονική του μὲ προσοχὴ σχεδιασμένη. Ἀλλὰ ἡ κεντρικὴ ἰδέα δὲν εἶναι πενιχρή, ρομαντική, ἐντελῶς ἀσυγχρόνιστη.

Κ' ἐπαναλαμβάνουμε ὅτι ὁ «Γιάννης Σαβαὼθ» μᾶς ἔκανε νὰπορήσουμε, γιατὶ μόλις ἐδῶ καὶ λίγον καιρὸ διαβάσαμε στὸ περιοδικὸ «Νέα Σκέψη» ἕνα διήγημα τοῦ κ. Φρέρη μὲ τὸν τίτλον «Ἀδέσποτα Σκυλιά», ποὺ μᾶς ἔκανε νὰ χαροῦμε γιὰ τὴν ἐξέλιξη τοῦ νέου διηγηματογράφου. Τ' «Ἀδέσποτα σκυλιὰ» εἶναι διήγημα ὡμοῦ ρεαλισμοῦ, ἀλλὰ γεμᾶτο ἀλήθεια κ' ἐπιδηλητικότητα. Κ' ἐμεῖς ποὺ ἔχουμε παρακολουθήσει τὴν ἐργασία τοῦ κ. Φρέρη μὲ πολλὴ προσοχὴ κ' ἐνδιαφέρον νομίζουμε ὅτι ἡ ὄρεξη κ' οἱ δυνάμεις του κλίναν περισσότερο στ' «Ἀδέσποτα Σκυλιὰ» παρὰ στὸ «Γιάννη Σαβαώθ».

***

ΓΙΑΝΝΗ Δ. ΜΟΥΡΕΛΛΟΥ: «Οἱ δυὸ τελάλισσες». — Ἔκδοση περιοδικοῦ «Νεοελληνικὸ Διήγημα», Ἡράκλειον Κρήτης. — Ὅταν ὁ ἀναγνώστης κλείσει τὸ βιβλίο τοῦ κ. Μουρέλλου ἡ πρώτη παρατήρηση ποὺ θὰ κάνει εἶναι ὅτι ἐπεκοινώνησε μ' ἕνα συγγραφέα ποὺ ἢ παρουσιάζει τὴν ἐργασία του χρονολογικὰ ἀταχτοποίητη ἢ προσπαθεῖ ἀκόμα νὰ βρεῖ τὸν ἑαυτό του. Τὸ βιβλίο τοῦ κ. Μουρέλλου ἀποτελεῖται ἀπὸ τρία διηγήματα: τὶς «Δυὸ τελάλισσες», τὸ «Βάντζε» καὶ τὸ «Τεσιλίμ». Στὸ πρῶτο ἐξετάζει τὸν πόθο τοῦ πλούτου, τὴ μανία ποὺ κυριεύει τὸν ἄνθρωπο νὰ γίνει πλούσιος καὶ τὸ σημεῖο ὥς τὸ ὁποῖο μπορεῖ νὰ τὸν σπρώξει νὰ φτάσει, ποὺ κάποτε εἶναι αὐτὸ τὸ ἔγκλημα. Οἱ «Δυὸ τελάλισσες» εἶναι μιὰ κοινὴ ἱστορία, μὲ πολλὴ ἠθογραφικὴ φλυαρία καὶ ἀσήμαντο ψυχολογικὸ ἐνδιαφέρο. Ἀκόμα, τὴν διέπει μιὰ ἐντελῶς διαφορετικὴ ἔμπνευση ἀπὸ τὰ δυὸ ἄλλα διηγήματα ποὺ ἀκολουθοῦνε.

Ὁ «Βάντζε», τὸ δεύτερο καὶ καλήτερο διήγημα τῆς συλλογῆς, παρουσιάζει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴ βάσβαρη, τὴν ταπεινὴ ὄψη του, ποὺ σὲ ὁρισμένες περιστάσεις εἶναι κοινὸ χαρακτηριστικὸ ὅλων τῶν φυλῶν καὶ τῶν πολιτισμῶν. Ὁ Βάντζε εἶναι τὸ πρῶτο παιδὶ ποὺ ἔκανε μιὰ ἑλληνοπούλα μ' ἕνα βούλγαρο ἀξιωματικὸ ποὺ τὴν ἄφησε ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ προέλαση καὶ τὸ δεύτερο παιδὶ ποὺ ἔκανε ἀργότερα μ' ἕναν ἕλληνα ἀξιωματικό. Ἡ πλοκὴ τῶν γεγο ότων καὶ ἡ διαγραφὴ τῶν ψυχικῶν καταστάσεων εἶναι τόσο ἐπιτυχημένη, ὥστε αἰσανόμαστε τὴν ἀνάγκη νὰ ρωτηθοῦμε κατὰ τί διαφέρει ὁ ἕλληνας ἀπὸ τὸ βούλγαρο ἀξιωματικό, ὁ ἕλληνας γενικὰ ἀπὸ τὸ βούλγαρο, ὁ ἐχθρός μας ἀπὸ μᾶς τοὺς ἴδιους; Τὸ ἐρωτηματικὸ ποὺ τοποθετεῖ ὁ κ. Μουρέλλος στὸ τέλος αὐτοῦ τοῦ διηγήματος εἶναι γόνιμο κ' ἐντελῶς ἀδίαστο. Ὁ «Βάντζε» εἶναι διήγημα μὲ πλοκὴ προσεχτικὰ κανονισμένη καὶ σύνολο ἀσφαλισμένο ἀπὸ παντοῦ.

Καὶ τὸ «Τεσιλίμ» ἐπίσης ἔχει ἕνα καυστικὰ εἰρωνικὸ φόντο, ποὺ θὰ ἔδινε στὸ διήγημα μιὰν ἀριστουργηματικὴ τελειότητα, ἂν εἶτανε τεχνικώτερα ἐκμεταλλευμένο. «Τεσιλίμ» εἶναι ἡ λέξη στὴν ὁποία εἶχε ὅλη τὴν ὥρα τὸ νοῦ

του ἕνας ἀνιχνευτὴς δεκανέας ποὺ ἔχασε τὸ δρόμο του κ' ἔπεσε στὸ ἐχθρικὸ στρατόπεδο, ἡ λέξη δηλαδὴ μὲ τὴν ὁποία θὰ παραδινόταν στὸν ἐχθρὸ χωρὶς ὅρους. Ὁ δεκανέας αὐτὸς ὕστερ' ἀπὸ σειρὰ ὁλόκληρη αὐτοεξευτελισμῶν, ὅταν κατορθώνει πιὰ νὰ γυρίσει στὸ ἐξορμητήριό του θεωρεῖται ἄνθρωπος ριψοκίνδυνος, ἥρωας.

Τελειώνοντας θὰ ἤθελα νὰ παρατηρήσω ὅτι τὰ διηγήματα τοῦ κ. Μουρέλλου θὰ κέρδιζαν πολύ, ἂν εἴτανε ἀπηλλαγμένα ἀπὸ τὸ ἰδιωματικὸ λεξιλόγιο καὶ τὸν ἠθογραφικὸ φόρτο, ποὺ σημειώσαμε κυρίως στὸ πρῶτο διήγημα τῆς συλλογῆς.

ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΙΣ

***

ΑΛΚΗΣ ΘΡΥΛΟΣ. — Μοῦ δόσανε νὰ διαβάσω δυὸ βιβλιαράκια: ΣΟΛΩΜΟΣ τὸ ἕνα, ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ τὸ ἄλλο.—Ὁμιλίες ποὺ δόθηκαν τὴν ἄνοιξη τοῦ 1923 ἀπὸ τὴν κυρία Ἑλένη Νεγροπόντη (Ἄλκης Θρύλος).—Τὰ διάβασα μὲ μεγάλη διάθεση, μὰ καὶ μὲ μεγάλη περιέργεια ἔτσι μπαίνοντας ἀλάκαιρη μέσα στὶς σκέψεις τῆς ΑΛΚΗΣ ΘΡΥΛΟΣ, γιατὶ εἶναι τόσες πολλὲς οἱ ψεφτοδιανοούμενες bas bleus δῶ πέρα στὴν Ἑλλάδα!

Βέβαια κριτικὴ δὲ χωρεῖ πάνω σὲ μιὰ κριτικὴ ἀνάλυση, τὸ πολὺ-πολὺ μιὰ σωστὴ ἢ λαθεμένη παρατήρηση, τὸ ὑπερβολικὸ χάδεμα ἢ καὶ χτύπημα νὰ ξεχωρίσεις.

Μὰ γιὰ τὸ ΣΟΛΩΜΟ, γιὰ τὸν ΠΑΛΑΜΑ, μιὰ ὁμιλία ὅσο καὶ κριτική, περσότερο ἀναλυτικὴ τὴ θέλω, μὰ καὶ πρέπει νὰ εἶναι.—Τέτοιες εἶναι κ' οἱ ὁμιλίες τῆς ΑΛΚΗΣ ΘΡΥΛΟΣ.—Μπορῶ νὰ ὁμολογήσω πὼς πολλὲς φορὲς σταμάτησε, νὰ σκεφτῶ, νὰ κάνω μιὰ ἀντιπαράσταση, καὶ βρῆκα, μελέτησα μέσα σ' ἄφτες τὶς ὁμιλίες ὄχι πιὰ τὸ Σολωμό, ὄχι τὸν Παλαμᾶ, μὰ τὸν ὁμιλητή, ἀφτὴ τὴν ἴδια τὴν ΑΛΚΗΣ ΘΡΥΛΟΣ.—Ἕνα ξέχωρο μυαλὸ πολὺ πηγμένο, σταθερὸ ἀπὸ μιὰ πραγματικὴ κι ὄχι ἐπιπόλαιη μελέτη!

Καλὰ μπασμένη καὶ στὰ ἱστορικὰ τῆς γλώσσας μας, προσπαθεῖ μὲ κάθε τρόπο νὰ φτάσει—λέω νὰ φτάσει, γιατὶ τρεμουλιάζει ἀκόμα σὲ μερικὰ—εἶπα νὰ φτάσει στὴν ἀληθινὴ ἀπόδοση τῆς γραμμένης Νεοελληνικῆς.

Θὰ μποροῦσε πολλὰ χαρίσματα νὰ ξετυλίξει στὴν πρόζα ἡ κυρία Νεγροπόντη, φαντάζομαι. Ἔχουμε μεγάλη ἀνάγκη ἀπὸ ρομάντσο, ἀπὸ διήγημα ποὺ δὲν ἔχουμε, ὑστεροῦμε πολύ. Τὴ συμβουλεύουμε νὰ καταπιαστεῖ. Κ. Δ.

ΑΠΟ ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ

[Τὴν παρακάτω κριτικὴ εἴτανε νὰ τὴ γράψει ὁ κ. Δ. Σ. Δεβάρης, ὁ ἀρχισυντάχτης τῆς «Βραδυνῆς», ἐπειδὴ ὅμως τοὔτυχε τὸ ἀπρόοπτο τοῦ ταξιδιοῦ του στὴ Λεφκάδα, ὁ φίλος κ. Ἀρνταχάλης μᾶς ἔγραψε κάπως βιαστικὰ τὰ παρακάτω.]

Τὸ μήνα ποὺ πέρασε δοθήκανε τἀκόλουθα θεατρικὰ ἔργα.—

Η Α. Μ. ΤΟ ΤΑΛΕΝΤΟ τοῦ κ. Μπαστιὰ στο Θέατρο τῆς Κοτοπούλης,

Ο ΣΕΝΤΖΑΣ τοῦ κ. Χορν, στο Κεντρικό και το

ΔΑΚΤΥΛΟΓΡΑΦΟΣ ΖΗΤΕΙ ΘΕΣΙΝ τοῦ κ. Μωραϊτίνη στο Αλάμπρα.

Η Α. Μ. ΤΟ ΤΑΛΕΝΤΟ

Ρωτιόμαστε και ρωτοῦμε τον κ. Μπαστιά, γιατὶ τὄγραψε αφτό το ξεχαρβάλωμα και για ποιόνε... Δίχως αρχή και τέλος, οὔτε ἄκρη οὔτε μέση.—Σαχλὰ καλαμπούρια, ἄγριες ἀνοστιές, τεχνητὰ γαργαλίσματα και το κυριώτερο δίχως θέμα.

Πήρε τύπους, καλά, αφοῦ δεν ἔβρισκε θέμα, να τους μπάσει, γιατὶ δεν ἔφκιανε επιθεώρηση;

Οὔτε να μακρυλογήσουμε αξίζει τον κόπο.

Μια εφκή δίνουμε στον Κο Μπαστιά, εκείνη που ἔδοσε κι ο ίδιος στον εαφτό του.—Είναι κι αφτὸς από τους νέους, σατύρισε τους νέους στο Θέατρο, μα ἔπεσε ο ίδιος στη σάτυρα μ' αφτό που ἔγραψε.

Δεν πρέπει να λέει πάντα κανείς μεγάλο λόγο.

Ο ΣΕΝΤΖΑΣ

Ο κ. Χορν πήρε στα γερά φόρα. Θέλησε να παρουσιάσει ἔργο με νόημα, με βαθὶ νόημα, με πολλὲς μισοκρυμένες ιδέες. Θέλησε να παίξει με την αλληγορία.

Μα χρειαζότανε και κάτι για τοὺς πολλούς.—Οι πολλοὶ δεν είναι τόσο τολμηροί, να ξετρυπώνουν τα μυστήρια μιας φιλοσοφίας ή τα διπλὰ νοήματα.—Και το γαρνίρησε και με ἔφθημες σκηνές.—Πολὺ νόστιμες μα την αλήθεια!

Είτανε και δραματικό... κουμπούρα, ηρωϊσμός, ναὶ και τούτα και κείνα.

Σαίξπηρ!

Κρίμα, νομίσαμε πὼς πάει, ένας νέος παραφέρθηκε, δεν ξαίρει τί λέει, μα κ' ένας παλιός, ένας δοκιμασμένος θεατρικός συγραφέας;

Καημένε Μπαστιά, δεν περίμενες να παιχτεί πρώτα το ἔργο τοῦ κ. Χόρν, για νάχεις θέμα να φκιάσεις τη σάτυρά σου;

ΔΑΚΤΥΛΟΓΡΑΦΟΣ ΖΗΤΕΙ ΘΕΣΙΝ

Πάνε 20 μέρες που το Θέατρο τοῦ Κου Αργυροπούλου παίζει αράδα το ἔργο αφτὸ τοῦ κ. Μωραϊτίνη κι ο κόσμος δεν το χορταίνει.

Είναι το μόνο ἔργο τῆς εποχῆς ἴσαμε σήμερα από τα δικά μας και ξένα που άρεσε τόσο πολὶ και φαίνεται να βάζει σε ανυπομονησία και τον κ. Δεβάρη.

Όπως τὸμολόγησε κι ο Κος Μωραϊτίνης δεν ἔχει αξίωση να κριθεί λογοτεχνικὰ το ἔργο του.—Ἔγραψε ένα ἔργο να εφχαριστήσει τον κόσμο, να τον κάνει να διασκεδάσει, και το πέτυχε.—Εκείνη η πρώτη πράξη υπ'ροχη κωμωδία, το γυρίζει σε φαρσίτσα, φέρνει ένα κρίμπο στο τέλος, βάζει κάτι υπερβολές, κάτι τραγικά, μα το σύνολό του αρέσει, διασκεδάζει, συναρπάζει τον κόσμο, ἔρχεται, ξανάρχεται να το ξαναδεί.—

Δε μπορούμε να πούμε πὼς ο Κος Αργυρόπουλος δε στάθηκε ο πιο τυχερὸς τῆς εποχῆς. Μα φαίνεται πὼς ἔχει και κάποια εκλεχτικότητα που τον διακρίνει.

ΜΠ. ΑΡΝΓΑΧΑΔΗΣ

***

Ο ΠΡΙΓΚΗΠΑΣ ΤΩΝ ΔΟΛΛΑΡΙΩΝ

Ὁ θίασος τ' Ἀργυροπούλου ἑτοιμάζει νανεβάσει σὲ λίγες μέρες ἕνα ἔργο τοῦ Κου Δεβάρη.

Πρὶν ἀκόμη παρακολουθήσομε τὶς πρόβες τοῦ νέου

ἀφτοῦ ἔργου, εἴμαστε βέβαιοι πὼς ἕνας συγγραφέας σὰν τὸν Κο Δεβάρη, τόσο πολὺ θετικὸς στὶς σκέψες του, στὴν κρίση του καὶ στὴν καθημερινὴ παραγωγική του ἐργασία, βέβαια δὲν μποροῦσε παρὰ νὰ εἶτανε καὶ σίγουρος γιὰ τὸ ἔργο ποὺ ἐμπιστεβότανε στὸν καλὸ θίασο τ' Ἀργυρόπουλου.

Μιὰ κομεντὶ ραφινάτη, ἔξυπνη, γιομάτη δρο ιά, ὅλο πλοκὴ καὶ δράση, μὲ διάλογους μετρημένους καὶ ἑλκυστικούς.

Μιὰ σάτυρα ὁμορφοταιριασμένη πάνω στὴν καθημερινὴ ἀριστοκρατικὴ ἐνασχόληση τῶν νεόπλουτων.

Ἐπεισόδια χαριτωμένα, ἔξυπνα καὶ προπάντων δυνατὴ ἀπόδοση τύπων χαρακτηριστικῶν.

Ὁ «Πρίγκηπας τῶν Δολλαρίων» φαίνεται πὼς θὰ ἔχει τὸ ρεκὸρ τῆς φετεινῆς ἐσοδιᾶς.—Βέβαια δὲ θέλουμε νὰ κάνουμε σύγκριση μὲ τὰ ἴσαμε τώρα παιγμένα, ὄχι, μὰ ἐλπίζουμε πὼς θὰ παρουσιαστοῦνε καὶ καλά.—

ΠΡΙΟΝΙΣΤΗΣ

★★★

ΘΙΑΣΟΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ. — Δὲν εἶναι μιὰ ἐπιχείρηση ἀφτὴ ποὺ διοργάνωσε ὁ κ. Κωστὴς Βελμύρας, στὸ Θέατρο τοῦ Ζαππείου, εἶναι κάτι παραπάνω: ἡ ἀνάδειξη ταλέντου καλλιτεχνικοῦ ποὺ κρύβουνε μέσα τους τόσοι καὶ τόσοι νέοι.—Καὶ φάνηκε μὲ τὴν πρώτη παράσταση ποὺ δόθηκε, «Ἀγάπη, τὸ Χρυσὸ Βιβλίο» τοῦ Ἀλέξη Τολστόη, πόσο καλὰ καθένας ἀπόδοσε τὸ ρόλο του. Ἡ Κα Βορδώνη—Βελμύρα καὶ ὁ Κος Ἀνδρ. Παντόπουλος μᾶς δείξανε ἀληθινὰ πὼς εἶναι καλλιτέχνες καὶ ὄχι ἠθοποιοί.—Νιώσανε καλὰ τὸ ρόλο ποὺ ἀνάλαβε καθένας τους καὶ τὸν ἀποδόσανε μὲ τέχνη σ' ὅλες τὶς λεπτομέρειές του.—

Τὸ ἴδιο παίξανε πολὺ καλὰ καὶ ἡ Κα Ν. Παντοπούλου, ὁ Κος Μουσούρης καὶ ἡ Δδα Ἀραβανῆ.—Τί νὰ ποῦμε γιὰ τὸν Κο Κ. Μπούμπη; Ἀμίμητος.

Ἡ μετάφραση τοῦ ἔργου εἶχε γίνει ἀπὸ τὴ Δδα Ἀθ. Σαραντίδη.—Μπορούσαμε νὰ γελαστοῦμε ὅτι εἶτανε Ρούσσικο τὸ ἔργο, τέτοια ἀπόδοση ὄμορφη γίνηκε στὸ Ἑλληνικό, ποὺ φαινότανε πὼς μόνο ἡ Δδα Σαραντίδη μποροῦσε νὰ μᾶς τὴ δόσει.

Ὁ Θίασος τῶν Νέων θὰ μᾶς δόσει καὶ τὴ «Φαρμακωμένη» τοῦ Φώτου Γιοφύλλη, τὴν «Κοκαΐνη» τοῦ Ἰσ. Ἄρι, καὶ τοὺς «Ἄστεγους» τοῦ Κου Ἀντ. Χατζηαποστόλη.—

ΣΗΜΕΙΩΣΟΥΛΕΣ

— Πριονίζουνται στ' ἀλήθεια τ' ἀφτιὰ τοῦ ἀρχισυντάχτη τοῦ «Ταχυδρόμου».—Τὸν κόβει καὶ τὸν θερίζει σὰν ξεσκεπάζεται ἡ ἀγραμματοσύνη κ' ἡ ἀοριστία του σὲ κάθε ἑλληνικό, καὶ περσότερο σ' ἀφτὸ τὸ γλωσσικό!

Ὁ τσαρλατανισμὸς τῆς δημοσιογραφικῆς του πένας δὲ βρίσκει τίποτα τὸ ψέφτικο, τὸ ἀβάσιμο γιὰ νὰ χτυπήσει καὶ ξεσπᾶ σὲ εἰρωνίες! Ἂς κρύψει τὴν εἰρωνία γιὰ τὰ γραψίματά του ξαναδιαβάζοντάς τα.—

— Λοιπὸν ὁ Ψυχάρης ἔρχεται τὴν Τετάρτη 24 τοῦ Γιούνη στὴν Ἑλλάδα, μὲ τὸ «Pierre Loti». Θὰ μείνει κάμποσο στὴν Ἑλλάδα, ἔπειτα θὰ πάει στὴν Κρήτη, Κύπρο, Γιάννενα, Τσιρίγο, Ἔββοια, Σάμο, Χίο, Μυτιλήνη καὶ Ἀλεξάντρεια.—Ἔρχεται μὲ ἰδιαίτερη ἀποστολὴ τοῦ ὑπουργείου τῆς δημοσίας ἐκπαίδεψης, γιὰ δυὸ σκοπούς: α) γιὰ νὰ βοηθήση στὸ συγύρισμα τῆς βιβλιοθήκης του (ἔχει τάξει τοῦ ὑπουργείου ἡ Ἑλληνικὴ Πρεσβεία πὼς οἱ νέοι τῆς γαλλικῆς σκολῆς θἄχουνε ἰδιαίτερα δικαιώματα νὰ ἐργάζουνται στὴ βιβλιοθήκη ἀφτή).—β) νὰ κάμη διάλεξες. Θὰ μιλήση γιὰ τ' ἀκόλουθα θέματα, ποὺ τὰ διάλεξε ὁ ἴδιος:

Histoire du philhellènisme en France (le philhellènisme politique — le philhellènisme litteraire) δυὸ διάλεξες.

Les grands philhelènes de France.

Le miracle grec.

Un dîner en ville au temps de Socrate.

Κι' ἄλλες διάλεξες ἑλληνικά.—

— Θέλουμε νὰ ἐφκηθοῦμε πὼς μ' ἀφτὴ τὴν ἐφκαιρία τοῦ ἐρχομοῦ τοῦ Ψυχάρη στὴν Ἑλλάδα, ἀποφασιστεῖ νὰ μονιάσουνε οἱ γλωσσολόγοι καὶ λόγιοι καὶ φκιάνοντας τὸ πραγματικὸ πιὰ Ἐθνικὸ Συνέδριο συζητήσουνε τὶς διαφορές τους στὸ γλωσσικὸ ζήτημα.—

— ΟΛΟΙ ΟΙ ΝΕΩΤΕΡΙΣΤΕΣ ΔΑΣΚΑΛΟΙ πρέπει τὸ δίχως ἄλλο νὰ προμηθεφτοῦνε τὸ βιβλίο τοῦ Ἐλβετοῦ παιδαγωγοῦ OERTLI: Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΚΟΛΕΙΟ. Τὸ βιβλίο ἀφτὸ μεταφρασμένο ἀπὸ τὸν παιδαγωγὸ Κο Ι. ΙΟΡΔΑΝΙΔΗ δίνει μιὰ καθαρὴ καὶ πρακτικὴ ἀπάντηση στὰ προβλήματα τοῦ σύχρονου δημοτικοῦ σκολειοῦ, τοῦ σκολειοῦ τῆς ἐργασίας.—Στέλνοντας τὸ ἀντίτιμο Δρ. 20.—στὸν Κο Ι. Ἰορδανίδη, Λομβάρδου 34, Ἀθήνα, τὸ λαβαίνετε συστημένο.—

ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἀθῆναι, 12 Μαΐου 1925.

Φίλοι Κύριοι,

Εὐχαριστῶ θερμῶς τὰ «Φιλολογικὰ Τετράδια» διὰ τὴν τιμὴν μιᾶς ἀναδημοσιεύσεως παλαιοῦ μου φιλολογικοῦ ἁμαρτήματος—«Θνατοι»—καταχωρηθέντος εἰς τὸ φύλλον σας ὑπ' ἀριθ. 2 τοῦ μηνὸς Μαΐου.

Θὰ ἐπεθύμουν ἐν τούτοις νὰ εἴχετε προβλέψει νὰ ὑποσημειώσετε τὴν ἐποχὴν τῆς πρώτης δημοσιεύσεως τοῦ ἐν λόγῳ πεζοῦ ποιήματος. Διότι ἔκτοτε—εὐτυχῶς ἢ ἀτυχῶς—δὲν ἀσχολοῦμαι μὲ τὴν ποίησιν καὶ τὴν λογοτεχνίαν, ὡς γνωστόν, ἴσως διότι ὅταν ἠσχολούμην μὲ αὐτὰς ἤμουν νέος, ἐνῷ σήμερον φεῦ! δὲν εἶμαι πλέον.

Ἐλπίζω ὅτι θὰ ἔχετε τὴν καλωσύνην νὰ δημοσιεύσετε τὴν παροῦσάν μου.

Θ. ΝΙΚΟΛΟΥΔΗΣ

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

NOS ECRIVAINSDEFINIS PAR EUX - MEMES—Enquête menée par Gaston Picard. Ἔκδοση Henry Goulet, 5, Rue Lemencier, Paris 17e. Frs. 6.50.

TYPESSES—Roman distingué—τοῦ Καθηγητὴ κ. Γιάννη Ψυχάρη, ἔκδοση «Aux Editions du Monde Nouveau», 42, Bd Raspail, Paris. Frs. 7.

ΜΑΤΩΜΕΝΑ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΑ—Σύλλογος. Ἔκδοση Γ. Βασιλείου, ὁδὸς Σταδίου.

Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ.—τοῦ παιδαγωγοῦ Oertli. Μετάφραση ἀπὸ τὸ Γερμανικὸ τοῦ παιδαγωγοῦ κ. Ι. Ἰορδανίδη. Ἔκδοση τῆς Φιλοσοφικῆς καὶ Παιδαγωγικῆς Βιβλιοθήκης, Λομβάρδου 34, Ἀθήνα. Δρ. 20.

ΚΡΥΠΤΟΓΡΑΦΙΚΑ ΑΒΑΚΙΑ—Ν. Α. Πορτιώτη. Ἔκδοση Μ. Ζηκάκη. Δρ. 25.

ΑΠ' ΣΣΑ ΕΠΠΑ—Τάσου Γαλδέμη, Σέρρες. Δρ. 10.

Η ΠΡΟΣΦΥΓΟΠΟΥΛΑ—Τυμφρηστοῦ. Ἔκδοση «Ἑρμῆς», Ἀριστείδη 6. Δρ. 15.

ΑΝΑΤΟΛΗ ΚΑΙ ΙΣΛΑΜ—Ἱστορικὲς ὁμιλίες Χ. Α. Νομικοῦ. Ἔκδοση «Γράμματα», Στοὰ Φέξη 73. Δρ. 25.

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ—Ἐπικτήτου. Μετάφραση Α. Καμπάνη. Ἔκδοση «Γράμματα», Στοὰ Φέξη 73. Δρ. 5.

ΤΟ ΤΑΙΡΙ ΠΟΥ ΑΜΑΡΤΗΣΕ—Σίτσας Καραϊσκάκη. Ἔκδ. «Γράμματα», Στοὰ Φέξη 73. Δρ. 15.

ΗΡΟΣΤΡΑΤΟΣ—Γ. Κτρόπουλου. Ἔκδ. «Γράμματα», Στοὰ Φέξη 73. Δρ. 10.

ΕΛΕΩΝΟΡΑ—Bürger. Μετάφραση Π. Γνευτοῦ. Ἔκδ. «Γράμματα», Στοὰ Φέξη 73. Δρ. 6.

Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΟΥ HENRI BERGSON—Εὐαγγ. Παπανούτσου. Ἔκδ. «Γράμματα». Στοὰ Φέξη 73, Ἀθήνα. Δρ. 8.

ΧΙΚΑΓΙΑΤ—Ἀράπικες ἱστορίες—Κωστῆ Τσαγκαράδα. Ἔκδοση «Γράμματα», Στοὰ Φέξη 73, Ἀθήνα. Δρ. 20.

Τὸ 6° τῆς «LA REVUE NOUVELLE- 2, Rue Dufrenoy, Paris (16e), Συντρ. Χρον. Frs. 40. Διέφτ. Y. MANUEL-LELIS (Μηνιάτικο).

Τὸ 4° τοῦ περιοδικοῦ «ΦΑΡΟΣ», Rue Sidi Metwalli, 30, Ἀλεξάντρεια. Διέφτ. Α. Συγκελάκη, Στ. Πάργα, Ἀπ. Λεοντῆ.— Συντρ. Χρον. Σελ. 12. (Μηνιάτικο).

Τὸ 4° τοῦ περιοδικοῦ «ΔΙΑΝΟΗΣΗ», Γαμβέττα 14 α. Ἀθήνα. Διέφτ. Κ. Κλώνη καὶ Δ. Πιτσάκη. Συντρ. Χρον. Δρ. 25. (Μηνιάτικο).

Τὸ 3° (Χρονιᾶς Ε') τοῦ περιοδικοῦ «ΚΩΡΚΥΡΑ·Ι·ΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ», Κέρκυρα. Διέφτ. Εἴρ. Α. Δεντρινοῦ. Συντρ. Χρον. Δρ. 30. (Δίμηνο).

Τὸ 19° (Χρ. Β') τοῦ περιοδικοῦ «Ο ΑΓΩΝΑΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ». Διέφτ. Ἐλ. Νεγροπόντη, Ὄθωνος 12, Ἀθήνα. Συντρ. Χρον. Δρ. 25. (Μηνιάτικο).

Τὸ 30° τοῦ περιοδικοῦ «LIBRE». Διέφτ. Prof. Louis Roussel, Faculté des lettres, Montpellier (Herault), τὸ φύλλο Frs. 0.80.

Τὸ 138° τοῦ περιοδικοῦ «MAALESH». Διέφτ. Κίμ. Μαραγγοῦ, 9, Cherif Pasha, Ἀλεξάντρεια. Συντρ. Χρον. Σελ. 5.

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΡΟΜΑΝΤΣΟΥ

Οἱ διαγωνισμοὶ βέβαια οὔτε μονοπώλιο εἶναι, οὔτε κανένας τίτλος ἰδιοχτησίας γιὰ τὴν ἀνακάλυψή τους.

Νομίσαμε λοιπόν, πὼς ὅσο περισσότερο κεντρώνεται ἡ φιλοτιμία τόσο καὶ περισσότερο καλὸ μποροῦμε νὰ κάμουμε στὴν Ἑλληνικὴ διανόηση.

Μαζὶ μ' ἄλλους διαγωνισμοὺς ποὺ βρίσκονται παρακάτω, ἔχουμε καὶ τὸ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟ ΤΟΥ ΡΟΜΑΝΤΣΟΥ, ἐδῶ.

Δίνουμε βραβεῖο γιὰ τὸ καλήτερο ποὺ θὰ διαλέξη ἡ κριτικὴ ἐπιτροπὴ Δρ. 3,000. Τὸ Ρομάντσο θὰ φροντίσουμε νὰ τὸ ἐκδώσουμε ἐμεῖς, κι ἀπὸ τὸ λογαριασμὸ ἀφοῦ ἀφαιρεθοῦνε τὰ ἔξοδα τῆς ἔκδοσης, ὁ συγγραφέας θὰ ἔχει καὶ τὰ 50 ο/ο ἀκόμη κέρδος του.

Λοιπὸν ὁ συγγραφέας πέρνει τὶς 3,000 μπρὸς καὶ κάθε ἑξάμηνο τὸ 50 ο)ο πάνω στὰ καθαρὰ κέρδη γιὰ τὰ βιβλία ποὺ πουληθήκανε.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ: Γιάννης Ψυχάρης στὸ Παρίσι, Ἀργύρης Διαμαντῆς στὸ Κάϊρο καὶ Ρήγας Γκόλφης στὴν Ἀθήνα.

Μακριὰ ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλο δὲν θὰ ἐπιρρεαστεῖ ἡ γνώμη τοῦ ἑνὸς ἀπὸ τὸν ἄλλο.

Θέμα: Δὲ βάζουμε περιορισμούς.

Γλῶσσα: Ὀρθόδοξη Νεοελληνική, σχῆμα 66, σελίδες 130—160.

Διορία: Ἴσαμε τὴν 1η τοῦ Νοέβρη θὰ δεχόμαστε χερόγραφα: Κάθε χερόγραφο θὰ ὑπογράφουν μ' ἕνα ψεφτόνομα. Τὸ ἴδιο ψεφτόνομα θἄχει ἀπόξω κ' ἕνα φακελάκι καὶ μέσα θἄχει κλειστὸ τὸ πραγματικὸ ὄνομα, καὶ σύσταση.

Κάθε χερόγραφο πρέπει νὰ συνοδέβεται μὲ Δρ. 50 γιὰ τὰ ἔξοδα, τὰ ταχυδρομικὰ κλπ. τῆς Κριτικῆς Ἐπιτροπῆς.

Πληροφορίες περισσότερες στὰ Γραφεῖά μας.

ΑΛΛΟΙ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΙ

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ μετάφρασης ἀπὸ τὸ ἀρχαῖο στὸ νέο.

ΠΕΡΙ ΠΑΙΔΩΝ ΑΓΩΓΗΣ *τοῦ Πλουτάρχου*

Δίνουμε διορία ἴσαμε τὶς 6 Ἀβγούστου, σ' ὅσους θέλουνε νὰ μεταφράσουνε σὲ γλώσσα καθάρια δημοτικὴ τὸ ἀπάνω βιβλιαράκι.

Ἡ καλήτερη μτάφραση θὰ πάρει γιὰ βραβεῖο Δρ. 1000.

Κριτικὴ ἐπιτροπὴ θὰ διοριστῆ ἕνας γλωσσολόγος κ' ἕνας λόγιος καθηγητής.

Σημειώνουμε πὼς κάθε μετάφραση πρέπει νὰ συνοδέβεται καὶ μὲ 20 δρ.

Θὰ ὑπογράφεται μ' ἕνα ψεφτόνομα καὶ μέσα σὲ ἰδιαίτερο φακελάκι τὸ πραγματικὸ ὄνομα.

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ

Ἡ ζωή μας εἶναι γεμάτη μὲ τόσα ὄμορφα ἀνέκδοτα ἀστεῖα ἢ καὶ σοβαρά. Κάθε μήνα λοιπὸν θὰ βραβέβουμε 5—10 τὰ καλήτερα κ' ἔτσι στὸ τέλος τοῦ χρόνου θὰ βγάνουμε ἕνα βιβλιαράκι ἀπὸ 100—150 σελίδες.

Ὅλοι μποροῦνε νὰ μᾶς στείλουνε. Φτάνει νὰ εἶναι ὁμορφογραμμένα σὲ δημοτικὴ γλώσσα καὶ νὰ ἔχουνε κάποιο ἐνδιαφέρο. Κάθε ἀνέκδοτο ποὺ θὰ ἐγκρίνεται θὰ παίρνει 20 δραχμές.